

27.3.2014

ΕΓΓΡΑΦΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

σχετικά με τη διερευνητική αποστολή στην Ελλάδα, από τις 18 έως τις 20 Σεπτεμβρίου 2013, με θέμα τη διαχείριση των αποβλήτων στην Αττική, την Πελοπόννησο, τη Θεσπρωτία και την Κέρκυρα

Επιτροπή Αναφορών

Μέλη:

Carlos José Iturgaiz Angulo, (ΕΛΚ, ES, αντιπρόεδρος της Επιτροπής Αναφορών, επικεφαλής της αντιπροσωπείας)

Gerald Häfner (Πράσινοι, EFA, DE)

Marino Baldini (S&D, HR)

Συνοδοί βουλευτές:

Χρυσούλα Παλιαδέλη (S&D, GR, αντιπρόεδρος της Επιτροπής Αναφορών)

Νικόλαος Σαλαβράκος (EFD, GR)

Νικόλαος Χουντής (GUE/NGL, GR)

I. Εισαγωγή

Η απόφαση της Επιτροπής Αναφορών να πραγματοποιήσει επίσκεψη στην Ελλάδα βασίστηκε σε σειρά αναφορών που ελήφθησαν από έλληνες πολίτες, στις οποίες εκφράζονταν σοβαροί προβληματισμοί σχετικά με τις εγκαταστάσεις διαχείρισης αποβλήτων σε διάφορα σημεία της χώρας. Η επιτροπή είχε και έχει επίγνωση του ότι ζητήματα αυτού του είδους αφορούν το σύνολο της ελληνικής επικράτειας με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, και ότι αυτό μπορεί να αποδοθεί εν μέρει στην αδυναμία των εθνικών αρχών να ανταποκριθούν στο έπακρο στις νομικές υποχρεώσεις τους που απορρέουν από το περιβαλλοντικό δίκαιο της ΕΕ, το οποίο αποσκοπεί στη διατήρηση του περιβάλλοντος και στην προστασία της υγείας των πολιτών. Ωστόσο, αυτού του είδους τα ζητήματα μπορούν επίσης να αποδοθούν εν μέρει και στον τρόπο με τον οποίο έχουν κατασκευαστεί και λειτουργούν στην Ελλάδα οι εγκαταστάσεις διαχείρισης των αποβλήτων και ιδίως οι χώροι υγειονομικής ταφής αποβλήτων (ΧΥΤΑ) – οι οποίοι δυστυχώς εξακολουθούν να αποτελούν τον μοναδικό ουσιαστικό τρόπο διάθεσης των αποβλήτων στην Ελλάδα. Με άλλα λόγια, το μέγεθος των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν σήμερα οι πολίτες και οι πολιτικές αρχές απορρέει από την καθυστερημένη εφαρμογή της νομοθεσίας αφενός και την ιστορική κληρονομιά αφετέρου. Μόλις τα τελευταία χρόνια πραγματοποιείται μια ουσιαστική προσπάθεια αντιμετώπισης των εν λόγω ζητημάτων και, ως εκ τούτου, μέσω των βεβαιωμένων κινήσεων που γίνονται για την κάλυψη της καθυστέρησης καθίσταται εμφανής η ανάδυση περαιτέρω προβλημάτων.

Η επίσκεψη διοργανώθηκε βάσει των αναφορών 0078/2007 του Μαυρουδή Βορίδη και 0573/2011 του Κωνσταντίνου Παπαδιγενόπουλου σχετικά με τον ΧΥΤΑ που τελεί υπό κατασκευή στο Γραμματικό της βορειοανατολικής Αττικής, 0978/2008 του Παναγιώτη Μπούρα σχετικά με τη Μεγαλόπολη της Αρκαδίας (κεντρική Πελοπόννησος), 1152/2010 του Γεώργιου Τούσσα σχετικά με επιβλαβείς για το περιβάλλον δραστηριότητες στο δήμο Ερμιόνης της ανατολικής Πελοποννήσου και 0212/2008 του Ιωάννη Παπαδόπουλου σχετικά με τους ΧΥΤΑ στην περιοχή Καρβουνάρι Θεσπρωτίας, στην Ήπειρο και στη Λευκίμμη της Κέρκυρας (βορειοδυτική Ελλάδα).

Είναι σημαντικό να εκτιμηθεί η κατάσταση σωστά και εντός του ειδικού πλαισίου της· η Ελλάδα είναι μια χώρα 11 σχεδόν εκατομμυρίων (10.815.197) κατοίκων. Σύμφωνα με την απογραφή του 2011¹, ποσοστό περίπου 35% του πληθυσμού (3.800.000) διαμένει στην ευρύτερη μητροπολιτική περιοχή της Αθήνας, παράγοντας καθημερινά 7.000 τόνους αποβλήτων. Περίπου 1 εκατομμύριο (1.110.000) κάτοικοι διαμένουν στη μητροπολιτική Θεσσαλονίκη, τη δεύτερη μεγαλύτερη πόλη στα βόρεια της χώρας και τα υπόλοιπα 5,5 εκατομμύρια είναι ανόμοια κατανεμημένα στην ηπειρωτική Ελλάδα και τα νησιά. Οι πιο πυκνοκατοικημένες περιοχές είναι τα προάστια της Αθήνας και οι λιγότερο πυκνοκατοικημένες εκείνες της βορειοδυτικής Ηπείρου (μεταξύ των οποίων η Θεσπρωτία).

Η ελληνική περιβαλλοντική νομοθεσία και ιδίως η νομοθεσία για την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων (ΕΠΕ) στο πλαίσιο της διαχείρισης των αποβλήτων είναι πλήρως εναρμονισμένη με τα νομοθετικά κείμενα της ΕΕ. Η οδηγία πλαίσιο 2008/98/ΕΚ μεταφέρθηκε στην εθνική νομοθεσία το 2012, ενώ και όλες οι άλλες οδηγίες ειδικού περιεχομένου, όπως εκείνες που αφορούν τους χώρους υγειονομικής ταφής αποβλήτων, τις συσκευασίες, την αποτέφρωση, την ολοκληρωμένη πρόληψη και τον έλεγχο της ρύπανσης κ.λπ., τελούν επίσης υπό μεταφορά.

Σύμφωνα με τα επίσημα στατιστικά στοιχεία, το 2011 οι κάτοικοι της Ελλάδας παρήγαγαν κατά προσέγγιση 5,7 εκατομμύρια τόνους αστικών αποβλήτων, ποσοστό 18% των οποίων ανακτήθηκε (14,9% με ανακύκλωση συσκευασιών, 2,8% με κομποστοποίηση οργανικών αποβλήτων και 0,3% με ανάκτηση ενέργειας) με ποσοστό 82% να διατίθεται σε ΧΥΤΑ (4,8% των οποίων δε σε παράνομους ΧΥΤΑ).

Για την ανάκτηση και τη διάθεση των αστικών οικιακών αποβλήτων υπάρχουν συστήματα διαχωρισμού στην πηγή, τα οποία αφορούν τις συσκευασίες και καλύπτουν ποσοστό 82% του πληθυσμού και 75% των δήμων, και τα οποία υποστηρίζονται από 24 κέντρα διαλογής

1 <http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/PAGE-census2011>

ανακυκλώσιμων υλικών. Σε ολόκληρη την ελληνική επικράτεια, υπάρχουν 4 μονάδες μηχανικής βιολογικής επεξεργασίας και 77 ΧΥΤΑ που εξυπηρετούνται από 54 σταθμούς διαμετακόμισης αποβλήτων.

Όσον αφορά τη διαχείριση των αποβλήτων, δεν είναι η πρώτη φορά που η Ελλάδα απασχολεί τα θεσμικά όργανα της ΕΕ, αποτελώντας το αντικείμενο ελέγχων σχετικά με ζητήματα αυτού του είδους ήδη από το 1988. Η υπόθεση που αφορούσε τον Κουρουπητό και έφτασε ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου το 2000¹ προσήλκυσε την προσοχή των μέσων ενημέρωσης και προκάλεσε αίσθηση στην Ελλάδα, όχι μόνο λόγω του αντικείμενου της, που ήταν ευρέως γνωστό στις ελληνικές και τις ευρωπαϊκές αρχές από το 1988, αλλά και επειδή ήταν η πρώτη υπόθεση στο πλαίσιο της οποίας κράτος μέλος κλήθηκε να καταβάλει υψηλή χρηματική ποινή για τη μη συμμόρφωση προς τις υποχρεώσεις του και προς τη σχετική απόφαση του ΔΕΚ. Μια άλλη απόφαση ορόσημο ήταν εκείνη του Οκτωβρίου του 2005², με την οποία το Δικαστήριο όρισε ότι η Ελλάδα δεν λάμβανε επαρκή μέτρα για το κλείσιμο και την αποκατάσταση των παράνομων χώρων υγειονομικής ταφής που λειτουργούσαν σε ολόκληρη τη χώρα, με τον αριθμό τους να ανέρχεται σε αρκετές εκατοντάδες. Οκτώ χρόνια αργότερα (Φεβρουάριος του 2013) και διαπιστώνοντας ότι δεν σημειώθηκε επαρκής πρόοδος μετά την έκδοση της απόφασης, η Επιτροπή παραπέμπει εκ νέου την υπόθεση στο Δικαστήριο³ και, σύμφωνα με την καθιερωμένη πολιτική, προτείνει την επιβολή ημερήσιας χρηματικής ποινής ύψους 71.193 ευρώ για κάθε ημέρα που μεσολαβεί από τη δεύτερη απόφαση του Δικαστηρίου μέχρις ότου η Ελλάδα συμμορφωθεί με την απόφαση, καθώς και κατ' αποκοπή προστίμου 7.786 ευρώ ανά ημέρα για το διάστημα που μεσολαβεί από την πρώτη απόφαση μέχρι την ημέρα συμμόρφωσης ή την ημέρα έκδοσης της δεύτερης απόφασης του Δικαστηρίου. Σύμφωνα με το αρχικό χρονοδιάγραμμα, όλοι οι παράνομοι χώροι υγειονομικής ταφής θα έπρεπε να έχουν κλείσει και αποκατασταθεί από τα τέλη του 2008. Προειδοποιητική επιστολή, βάσει του άρθρου 260 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εστάλη τον Απρίλιο του 2009, υπενθυμίζοντας στην Ελλάδα τις υποχρεώσεις της.

Ωστόσο, σύμφωνα με τα τελευταία αριθμητικά στοιχεία που έχει στη διάθεσή της η Επιτροπή, τουλάχιστον 78 παράνομοι ΧΥΤΑ εξακολουθούν να λειτουργούν παραβιάζοντας τη νομοθεσία της ΕΕ για τα απόβλητα και 318 εξακολουθούν να βρίσκονται σε φάση αποκατάστασης. Το κλείσιμο των παράνομων ΧΥΤΑ σημειώνει καθυστέρηση λόγω της έλλειψης εναλλακτικών εγκαταστάσεων επεξεργασίας αποβλήτων. Η κατάσταση ενδέχεται να επιδεινωθεί περαιτέρω καθώς ο ΧΥΤΑ στη Φυλή –τον οποίο επισκέφτηκε η αντιπροσωπεία, και ο οποίος δέχεται ποσοστό 90% των αποβλήτων από την περιοχή της Αθήνας– αντιμετωπίζει επικείμενο κορεσμό και θα έχει φτάσει στη μέγιστη χωρητικότητά του στα τέλη του 2014. Συνεπώς, η Επιτροπή παραπέμπει την υπόθεση εκ νέου στο Δικαστήριο και ζητεί την επιβολή χρηματικών ποινών. Οι χρηματικές ποινές θα μειώνονται κάθε φορά που θα κλείνουν και θα αποκαθίστανται ΧΥΤΑ, με την προϋπόθεση ότι δεν θα δημιουργούνται νέοι.

Μετά την απόφαση του 2005, η Ελλάδα σημείωσε πρόοδο προβαίνοντας στο κλείσιμο και την αποκατάσταση πολλών παράνομων ΧΥΤΑ και στη θέσπιση ενός περισσότερο ή λιγότερο κατάλληλου συστήματος διαχείρισης των αποβλήτων σε ορισμένες περιοχές. Στην πλειονότητά τους, τα έργα αυτά

1 Υπόθεση C-387/97 Ευρωπαϊκή Επιτροπή / Ελληνική Δημοκρατία, I-050047. Ο Κουρουπητός αποτελεί ΧΥΤΑ στα Χανιά της Κρήτης. Οι ελληνικές αρχές παραβίασαν την υποχρέωσή τους που απέρρευε από τη νομοθεσία της ΕΕ για κλείσιμο του εντός συγκεκριμένης προθεσμίας. Σε συνέχεια της καταδίκης της από το ΔΕΚ, η Ελλάδα δεν συμμορφώθηκε με την αρχική απόφαση και, σε ακόλουθη απόφασή του, το ΔΕΚ όρισε ότι η Ελλάδα όφειλε να καταβάλλει ημερησίως χρηματική ποινή έως την ημέρα πλήρους συμμόρφωσής της, κάτι που συνέβη εντέλει στα μέσα του 2001.

2 Υπόθεση C-502/03 Ευρωπαϊκή Επιτροπή / Ελληνική Δημοκρατία, δεν έχει δημοσιευτεί (διατίθεται στον ιστότοπο curia.europa.eu)

3 Δελτίο Τύπου «Η Επιτροπή παραπέμπει εκ νέου την Ελλάδα στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για το θέμα των παράνομων χώρων ανεξέλεγκτης διάθεσης απορριμμάτων (ΧΑΔΑ) και ζητά την επιβολή προστίμων», Ευρωπαϊκή Επιτροπή - IP/13/143 21/02/2013

συγχρηματοδοτήθηκαν από την ΕΕ¹. Δεκαέξι νέοι χώροι υγειονομικής ταφής και 23 σταθμοί διαμετακόμισης αποβλήτων τελούν επί του παρόντος υπό κατασκευή, ενώ 12 ΧΥΤΑ βρίσκονται σε φάση επέκτασης. Σαφής πρόοδος σημειώνεται όσον αφορά τις διαδικασίες χωροταξικού σχεδιασμού των εγκαταστάσεων επεξεργασίας αποβλήτων σε όλες σχεδόν τις περιφέρειες, που αναμένεται να οδηγήσουν σε σημαντική μείωση του όγκου των βιοαποδομήσιμων αποβλήτων που καταλήγουν σε ΧΥΤΑ. Σύμφωνα με τα τελευταία αριθμητικά στοιχεία που διατέθηκαν από το ελληνικό Υπουργείο Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής, 71 παράνομοι ΧΥΤΑ εξακολουθούν να βρίσκονται σε λειτουργία, 57 παράνομοι ΧΥΤΑ έχουν αποκατασταθεί (παραμένουν 339, με έργα αποκατάστασης να πραγματοποιούνται σε 74 εξ αυτών). Ποσοστό 95% των εν λόγω έργων αποκατάστασης έχει προγραμματιστεί να λάβει χρηματοδότηση μέσω των διαρθρωτικών ταμείων της ΕΕ, και ο αριθμός των παράνομων ΧΥΤΑ αναμένεται να μειωθεί περαιτέρω το 2013 και το 2014. Ένα ακόμα μέτρο που πρέπει να ληφθεί στο άμεσο μέλλον είναι η τροποποίηση του Εθνικού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων και του Εθνικού Σχεδίου Πρόληψης Παραγωγής Αποβλήτων, σύμφωνα με την οδηγία 2008/98, που θα οδηγήσει στη συνέχεια στην τροποποίηση των Περιφερειακών Σχεδίων Διαχείρισης Αποβλήτων. Συνεπώς, έχει σημειωθεί πρόοδος, έχουν καταβληθεί προσπάθειες, αλλά εξακολουθεί να υπάρχει εμφανής και υπερβολική εξάρτηση από τους ΧΥΤΑ εις βάρος άλλων επιλογών που σπανίως φαίνεται να έχουν συνυπολογιστεί.

II. Η επίσκεψη

Οι αναφορές που ελήφθησαν από έλληνες πολίτες αφορούν την έλλειψη συμμόρφωσης των ελληνικών αρχών με τα κριτήρια της ΕΕ για τη διάθεση των αποβλήτων σε χώρους υγειονομικής ταφής και τις διαδικασίες που σχετίζονται με τον προβλεπόμενο ΧΥΤΑ κοντά στη Μεγαλόπολη της Πελοποννήσου. Σκοπός της αποστολής ήταν να υπάρξει ανταπόκριση στους προβληματισμούς των αναφερόντων και να παρασχεθεί στην Επιτροπή Αναφορών η δυνατότητα να δώσει συνέχεια και να προβεί στην επαλήθευση ζητημάτων που εξετάστηκαν από το Κοινοβούλιο βάσει της έκθεσης του κ. Carlos Iturgaiz, εξ ονόματος της Επιτροπής Αναφορών, για την εφαρμογή της οδηγίας για τη διαχείριση των αποβλήτων².

Ορισμένοι από τους αναφέροντες έχουν ήδη παραστεί σε συνεδριάσεις της επιτροπής, όπου είχαν τη δυνατότητα να παρουσιάσουν τις απόψεις τους στους βουλευτές. Θεωρούν ότι η δημιουργία αυτών των χώρων διάθεσης αποβλήτων συνιστά παραβίαση των διατάξεων της οδηγίας 2003/33/ΕΚ του Συμβουλίου για τον καθορισμό κριτηρίων και διαδικασιών αποδοχής των αποβλήτων στους χώρους υγειονομικής ταφής σύμφωνα με το άρθρο 16 και το παράρτημα II της οδηγίας 1999/31/ΕΚ.

Οι αναφέροντες εκφράζουν την ανησυχία ότι οι ΧΥΤΑ (σε αρκετές περιοχές, π.χ. κοντά στη Μεγαλόπολη, στο Γραμματικό, στο Καρβουνάρι και στην Κέρκυρα) εγκυμονούν επιπλέον κινδύνους για την υγεία των κατοίκων της περιοχής, μολύνουν τα γύρω ύδατα και είναι επιβλαβείς για το περιβάλλον. Διερωτώνται για τον τρόπο με τον οποίο επιλέχθηκαν οι εν λόγω τοποθεσίες και για την εγκυρότητα των εκτιμήσεων περιβαλλοντικών επιπτώσεων που πραγματοποιήθηκαν.

Σκοπός, συνεπώς, της επίσκεψης ήταν να διεξαχθούν περαιτέρω συζητήσεις με τα ενδιαφερόμενα μέρη με στόχο την υποβολή συστάσεων που θα μπορούσαν στη συνέχεια να χρησιμοποιηθούν για την αντιμετώπιση των προβληματισμών των αναφερόντων. Σε διάρκεια τριών ημερών, τα μέλη της αντιπροσωπείας ήταν σε θέση να έχουν συναντήσεις στην Αθήνα με όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη, τόσο αναφέροντες όσο και εκπροσώπους των κρατικών αρχών, και να πραγματοποιήσουν επιτόπιες επισκέψεις σε 4 διαφορετικά σημεία της Ελλάδας (Αττική, Πελοπόννησος, Θεσπρωτία (Ηπειρος),

1 Έργο «Κλείσιμο και αποκατάσταση χώρων ανεξέλεγκτης διάθεσης αποβλήτων», υπό τη χρηματοδότηση του επιχειρησιακού προγράμματος «Περιβάλλον – Αειφόρος ανάπτυξη 2007-2013». Περιλαμβάνει 250 ΧΥΤΑ. Ο συνολικός δημόσιος προϋπολογισμός ανέρχεται σε 120 εκατομμύρια ευρώ. Η ανάθεση συμβάσεων αφορά ποσοστό 20% του συνολικού προϋπολογισμού. Δαπάνες (απορρόφηση): 11,2%.

2 Έκθεση σχετικά με τα ζητήματα που έχουν θέσει αναφέροντες για την εφαρμογή της οδηγίας για τη διαχείριση των αποβλήτων, και σχετικών οδηγιών, στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εισηγητής Carlos José Angulo Iturgaiz, Οκτώβριος 2011 (2011/2038(INI))

Κέρκυρα), σε 5 ΧΥΤΑ και να έρθουν σε επαφή με τις τοπικές δημοτικές αρχές καθώς και να συναντηθούν με αναφέροντες και κατοίκους στις αντίστοιχες περιοχές. Συνεπώς, η πρόκληση από άποψη διοικητικής μέριμνας ήταν για ευνόητους λόγους μεγάλη, ενώ υπήρχαν και σημαντικοί χρονικοί περιορισμοί. Επιπλέον, η παρούσα επίσκεψη είχε προγραμματιστεί κατ' αρχάς να λάβει χώρα τον Μάιο του 2013, αλλά ακυρώθηκε. Επομένως, υπήρχαν αφενός μεγάλες προσδοκίες και αφετέρου μεγάλη προσμονή.

Οι ΧΥΤΑ τους οποίους επισκέφτηκε η αντιπροσωπεία εντάσσονται στα περιφερειακά σχέδια διαχείρισης αποβλήτων στην Ελλάδα. Ωστόσο, το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της συγκεκριμένης διερευνητικής επίσκεψης είναι το γεγονός ότι καθένας από τους εν λόγω ΧΥΤΑ βρίσκεται σε διαφορετικό στάδιο κατασκευής ή διαθέτει διαφορετικό καθεστώς. Ο ΧΥΤΑ στο Γραμματικό είναι υπό κατασκευή· εκείνος στη Φυλή βρίσκεται σε πλήρη λειτουργία εδώ και μια πεντηκονταετία· ο ΧΥΤΑ στη Μεγαλόπολη βρίσκεται σε στάδιο σχεδιασμού· στο Καρβουνάρι τέθηκε πρόσφατα σε πλήρη λειτουργία (το 2009)· και, τέλος, η κατασκευή του ΧΥΤΑ στη Λευκίμμη ολοκληρώθηκε πριν από ένα έτος, αλλά ο εν λόγω χώρος δεν έχει τεθεί ακόμα σε λειτουργία.

Ημέρα 1: Αττική (Αθήνα και Γραμματικό)

Το Γραμματικό είναι μια μικρή κοινότητα κοντά στο Μαραθώνα, στη βορειοανατολική Αττική. Εκεί βρίσκεται μία από τις τρεις εγκαταστάσεις ολοκληρωμένης διαχείρισης αποβλήτων που περιλαμβάνονται στο Περιφερειακό Σχέδιο Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων Περιφέρειας Αττικής (οι άλλες δύο βρίσκονται στην Κερατέα της νοτιοανατολικής Αττικής και στη Φυλή της δυτικής Αττικής). Η εγκατάσταση προβλέπεται να περιλαμβάνει μονάδα κομποστοποίησης για οργανικά απόβλητα που έχουν υποβληθεί σε εκ των προτέρων διαλογή, μονάδα επεξεργασίας των μεικτών δημοτικών αποβλήτων και χώρο υγειονομικής ταφής.

Και οι τρεις εγκαταστάσεις ολοκληρωμένης διαχείρισης αποβλήτων είχε προγραμματιστεί να λάβουν χρηματοδότηση από τα διαρθρωτικά ταμεία της ΕΕ (περίοδος χρηματοδότησης 2000-2006). Εξαιτίας καθυστερήσεων και διαφόρων άλλων εμποδίων, η κατασκευή του ΧΥΤΑ στην Κερατέα ακυρώθηκε. Ο ΧΥΤΑ στο Γραμματικό τελεί υπό κατασκευή, σχεδόν μια δεκαετία μετά την έγκριση της χρηματοδότησής του, και ο ΧΥΤΑ στη Φυλή, που αποτελούσε τον μοναδικό μεγάλο χώρο υγειονομικής ταφής που εξυπηρετούσε την Αθήνα τα τελευταία πενήντα χρόνια, συνιστά το μόνο σχετικό με ΧΥΤΑ έργο που έχει ολοκληρωθεί μετά τη σημαντική αναβάθμισή του· αποτελεί δε τον μοναδικό νόμιμο χώρο υγειονομικής ταφής αποβλήτων στην Αττική.

Έργα διαχωρισμού στην πηγή υλοποιούνται σήμερα σε όλους τους δήμους στην περιφέρεια Αττικής, οι οποίοι εξυπηρετούνται από 4 εγκαταστάσεις διαλογής ανακυκλώσιμων υλικών, τη μονάδα μηχανικής ανακύκλωσης και κομποστοποίησης στα Άνω Λιόσια και τον ΧΥΤΑ στη Φυλή, καθώς και από δίκτυο σταθμών διαμετακόμισης αποβλήτων. Τα περίπου 3,8 εκατομμύρια κάτοικοι της Αττικής παράγουν ετησίως 2.100.000 τόνους δημοτικά απόβλητα, εκ των οποίων 200.000 τόνοι υπόκεινται σε επεξεργασία από τις μονάδες επεξεργασίας ανακυκλώσιμων υλικών, 260.000 από τη μονάδα μηχανικής ανακύκλωσης και κομποστοποίησης, και περίπου 1.800.000 τόνοι υπολειμμάτων και αποβλήτων κατευθύνονται κάθε χρόνο στον ΧΥΤΑ της Φυλής.¹ Αυτό σημαίνει στην πράξη ότι περίπου 7.000 τόνοι αποβλήτων καταλήγουν στον ΧΥΤΑ της Φυλής σε ημερήσια βάση, ποσότητα τεράστια με κάθε πιθανό υπολογισμό, η οποία θα οδηγήσει με μαθηματική ακρίβεια στην εξάντληση της χωρητικότητας του ΧΥΤΑ στο άμεσο μέλλον.

Στόχος επομένως της κατασκευής της εγκατάστασης στο Γραμματικό είναι η αντιμετώπιση του πιεστικού προβλήματος των αποβλήτων που διατίθενται στους χώρους υγειονομικής ταφής της Αττικής. Με την κατασκευή του να έχει εγκριθεί το 2003, η σχετική έκθεση ΕΠΕ εκδόθηκε το ίδιο έτος και αποφασίστηκε ότι η χρηματοδότηση της υλοποίησής του θα προέλθει από το Ταμείο Συνοχής. Ωστόσο, η κατασκευή του σημείωσε καθυστέρηση και ξεκίνησε μόλις τον Δεκέμβριο του

¹ Οι αναφέροντες παρείχαν επίσης συμπληρωματικά στοιχεία αναφορικά με τον όγκο των αποβλήτων καθώς και στατιστικά στοιχεία.

2009, εξαιτίας νομικών διαδικασιών που κινήθηκαν από τους κατοίκους της περιοχής ενώπιον του Συμβουλίου Επικρατείας και καταγγελιών που υποβλήθηκαν στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Από τότε έχουν υποβληθεί πολυάριθμες αιτήσεις για τη λήψη προσωρινών μέτρων από τους κατοίκους της περιοχής κατά της κατασκευής του ΧΥΤΑ, οι οποίες βασίζονται σε διάφορους νομικούς και πραγματικούς λόγους. Όλες οι αιτήσεις που υποβλήθηκαν απορρίφθηκαν από όλα τα δικαστήρια.

Σε συνέχεια καταγγελιών που υποβλήθηκαν από τους κατοίκους, οι Επιθεωρητές Περιβάλλοντος διενήργησαν επιτόπια επιθεώρηση του εργοταξίου στο Γραμματικό. Στην έκθεση της επίσκεψης συνάγεται το συμπέρασμα ότι η αξιολόγηση της ΕΠΕ σχετικά με τα «γεωλογικά-υδρογεωλογικά» χαρακτηριστικά της περιοχής βασίστηκε αποκλειστικά σε βιβλιογραφική έρευνα για την ευρύτερη περιοχή της ανατολικής Αττικής και όχι σε επαρκή στοιχεία προερχόμενα από την επιτόπια έρευνα αυτή καθαυτή. Βάσει ανεξάρτητης μελέτης που διενεργήθηκε από το Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, διαπιστώθηκε ότι η ΕΠΕ βασίστηκε σε λανθασμένα στοιχεία σχετικά με τα γεωλογικά και τα υδρογεωλογικά χαρακτηριστικά της περιοχής που είναι αναγκαία για την εγγύηση της ασφάλειας/προστασίας της περιοχής. Επιπλέον, δεν ελήφθη δεόντως υπόψη ο φρεατικός υδροφόρος ορίζοντας. Συνεπώς, σύμφωνα με την έκθεση, είναι ανάγκη να διενεργηθούν περισσότερες έρευνες σχετικά με τα χαρακτηριστικά της περιοχής προκειμένου να διασφαλισθεί το ίδιο το έργο αλλά και η προστασία του περιβάλλοντος. Επιπλέον, στην έκθεση τέθηκε το ζήτημα της ανεπαρκούς προστασίας των υδάτινων ρευμάτων που διέρχονται από την περιοχή. Οι επιθεωρητές δεν έλαβαν επαρκή στοιχεία που να αποδεικνύουν ότι έχουν οριστεί τοποθεσίες για την απόρριψη του πλεονάσματος των μη ενδεδειγμένων/ακατάλληλων προϊόντων από την εξόρυξη στο πλαίσιο κατασκευής του έργου. Επίσης, στην έκθεση επισημαίνεται το θέμα της μεταφοράς της Μονάδας Επεξεργασίας Υγρών Αποβλήτων από την ανατολική όχθη του βασικού υδάτινου ρεύματος σε τοποθεσία που προοριζόταν για την επεξεργασία στερεών αποβλήτων και τίθεται το ερώτημα εάν πρέπει να διενεργηθεί νέα ΕΠΕ εν προκειμένω.

Βάσει των εν λόγω ευρημάτων, τον Φεβρουάριο του 2012 υποβλήθηκε αίτηση λήψης προσωρινών μέτρων με σκοπό τη διακοπή των έργων, αλλά και αυτή απορρίφθηκε με τη σειρά της τον Μάιο του 2012. Τα έργα στον ΧΥΤΑ αναμένεται να ολοκληρωθούν τον Δεκέμβριο του 2013 και η Μονάδα Επεξεργασίας Αποβλήτων της εγκατάστασης θα κατασκευαστεί με χρήση ΣΔΙΤ· σχετική πρόσκληση υποβολής προσφορών έχει ήδη δρομολογηθεί. Προσφυγή υποβλήθηκε και κατά της εν λόγω διαδικασίας στο Συμβούλιο Επικρατείας αλλά απορρίφθηκε και αυτή.

Τα μέλη της αντιπροσωπείας έφθασαν στην Αθήνα αργά το βράδυ της 17ης Σεπτεμβρίου. Η πρώτη ημέρα της επίσκεψης (Τετάρτη, 18 Σεπτεμβρίου), χωρίστηκε σε δύο μέρη: το πρωινό αφιερώθηκε σε συναντήσεις με τα εμπλεκόμενα μέρη (αναφέροντες και κυβερνητικούς αξιωματούχους, συμπεριλαμβανομένου του αρμόδιου υπουργού), ενώ το απογευματινό πρόγραμμα περιελάμβανε επιτόπια επίσκεψη στο εργοτάξιο του Γραμματικού.

Η πρώτη συνάντηση στο πλαίσιο της επίσκεψης πραγματοποιήθηκε στα γραφεία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στην Αθήνα, παρουσία των αναφερόντων από την Αττική (του κ. Βορίδη, τότε βουλευτή του ελληνικού κοινοβουλίου, και του κ. Παπαδιγενόπουλου) και του κ. Ιωάννη Παπαδόπουλου. Επίσης παρόντες ήταν ο κ. Α. Κελεπερτζής, καθηγητής Γεωχημείας και Περιβαλλοντικής Γεωχημείας στο Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο και ο κ. Δ. Δαμάσκος, εκπρόσωπος της Πρωτοβουλίας Συνεννόησης για τη Διαχείριση των Απορριμμάτων – ΠΡΟΣΥΝΑΤ. Στις σύντομες παρουσιάσεις τους, όλοι οι αναφέροντες επανέλαβαν και ανέλυσαν τους λόγους για τους οποίους υπέβαλαν τις αναφορές τους και περιέγραψαν συνοπτικά τη συνέχεια που είχε δοθεί και τυχόν εξελίξεις που είχαν σημειωθεί μετά την υποβολή των αναφορών αυτών. Ο κ. Βορίδης (0078/2007) ισχυρίστηκε ότι η υπουργική απόφαση του 2003 με την οποία εγκρίθηκε η κατασκευή της εγκατάστασης στο Γραμματικό περιελάμβανε τρεις δικονομικές παραβάσεις: κατ' αρχάς, δεν υπήρχε συμμόρφωση με προϋπόθεση που αφορούσε το ποσοστό των υπολειμματικών αποβλήτων, δεύτερον, οι αρχές δεν παρουσίασαν συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα για την ολοκλήρωση των εργασιών και, τρίτον, δεν υπήρχε συμμόρφωση με πέντε διαφορετικές προθεσμίες που προβλέπονταν βάσει της

νομοθεσίας. Κατά τη γνώμη του, το Γραμματικό είναι μια περιοχή με περιβαλλοντικά ευαίσθητο χαρακτήρα που αποτελεί επίσης δασική έκταση, στην οποία είχε σημειωθεί μεγάλη πυρκαγιά· αυτό θα έπρεπε, με τη σειρά του, να έχει οδηγήσει σε εκ νέου αξιολόγηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων στην περιοχή. Κάλεσε δε την Επιτροπή Αναφορών να ενημερώσει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή σχετικά με αυτές τις παραβάσεις και να διασφαλίσει ότι το Περιφερειακό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων θα αναθεωρηθεί σύμφωνα με την κατάσταση που επικρατεί όντως στην περιοχή.

Ο κ. Παπαδιγενόπουλος (0573/2011) ισχυρίστηκε ότι στην Ελλάδα υπάρχουν περισσότεροι του ενός ΧΥΤΑ που παρουσιάζουν προβλήματα, και χρησιμοποίησε ως τρανταχτά παραδείγματα τους ΧΥΤΑ στη Σάμο και στο Καρβουνάρι. Τα προβλήματα που εντοπίζονται σε σχέση με τις περιπτώσεις αυτές έχουν πάντα περιβαλλοντικό χαρακτήρα. Στην περίπτωση του Γραμματικού, η μελέτη της ΕΠΕ δεν είχε καμία απολύτως επίδραση, παρά τους επιστημονικούς ισχυρισμούς σχετικά με την ύπαρξη φρεάτων νερού ακριβώς κάτω από την επιφάνεια. Εκείνο που προκαλεί έκπληξη στον αναφέροντα είναι το γεγονός ότι δεν πραγματοποιήθηκε ποτέ δοκιμαστική γεώτρηση με σκοπό να διαπιστωθούν η ποιότητα και οι ιδιότητες του υπεδάφους, και ότι τυχόν προσπάθειες που καταβλήθηκαν εν προκειμένω από τοπικούς αξιωματούχους διεκόπησαν σύντομα διότι δεν είχαν λάβει άδεια. Σύμφωνα με γεωλογικές μελέτες, το υπέδαφος αποτελείται κυρίως από υδατοδιαπερατά πετρώματα, κάτι που σημαίνει ότι τα υπόγεια ύδατα ενδέχεται να μολυνθούν μέσω διείσδυσης στραγγισμάτων. Επιπλέον, στην περιοχή υπάρχουν τρία υδάτινα ρεύματα, τα οποία η ΕΠΕ απλώς αγνόησε. Αυτό σημαίνει στην πράξη ότι όλα τα τοξικά υγρά θα καταλήγουν στη θάλασσα, η στάθμη της οποίας απέχει 500 μέτρα από τον ΧΥΤΑ. Τα ελληνικά δικαστήρια δεν αποφάνθηκαν ποτέ σχετικά με την ουσία της απόφασης· όλες οι μηνύσεις, οι προσφυγές και οι αιτήσεις λήψης προσωρινών μέτρων ενώπιον των ελληνικών και των ευρωπαϊκών δικαστηρίων απορρίφθηκαν για λόγους που άπτονταν του παραδεκτού. Ο αναφέρων κατέληξε δηλώνοντας ότι πρόκειται για υπερβολικά δαπανηρό έργο.

Όσον αφορά τα ανωτέρω σημεία, ο καθηγητής Κελεπερτζής τόνισε τις τέσσερις βασικές επιστημονικές αντιρρήσεις κατά της κατασκευής χώρου υγειονομικής ταφής αποβλήτων στη συγκεκριμένη τοποθεσία. Κατ' αρχάς, απειλείται ο υδροφόρος ορίζοντας λόγω των υδατοπερατών υπόγειων πετρωμάτων, τα οποία θα μπορούσαν να επιτρέψουν τη διείσδυση στραγγισμάτων. Δεύτερον, η περιοχή παρουσιάζει έντονη σεισμική δραστηριότητα, ένα στοιχείο που δεν ελήφθη υπόψη στην ΕΠΕ. Τρίτον, δεν πραγματοποιήθηκε υδραυλική μελέτη των υδάτινων ρευμάτων (6 μικρών και 1 μεγάλο) στην περιοχή, τα οποία θα λειτουργούν κατά άσασα πιθανότητα ως οδοί αποστράγγισης των όμβριων υδάτων και ενδεχομένως των στραγγισμάτων σε περίπτωση διαρροής. Τέλος, υποστήριξε ότι κατά την κατάρτιση της αρχικής μελέτης της ΕΠΕ, δεν υπήρξε καταγραφή των αρχικών περιβαλλοντικών συνθηκών, κάτι που συνιστά παραβίαση της ισχύουσας εθνικής νομοθεσίας.

Ο κ. Δαμάσκος έλαβε τον λόγο και τόνισε ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επιλέγει να αγνοήσει οφθαλμοφανή σφάλματα που προκύπτουν από τα έγγραφα που έχουν ήδη υποβληθεί υπόψη της. Κατά την άποψή του, το έργο στο Γραμματικό περιλαμβάνει περιβαλλοντικά εγκλήματα και μεγάλης έκτασης οικονομικά σκάνδαλα και εκφράζει την ανησυχία του διότι, όπως υποστηρίζει, «θα μας πνίξουν τα απόβλητα». Παρουσίασε επίσης τη σύσταση 20/2012 του Ευρωπαϊκού Ελεγκτικού Συνεδρίου, σύμφωνα με την οποία οι διαστάσεις μιας κεντρικής μονάδας επεξεργασίας μεικτών αποβλήτων δεν πρέπει να λάβουν χρηματοδότηση εκτός εάν αυτή αφορά το τμήμα των αποβλήτων που παραμένουν σε μεικτή κατάσταση μετά την αποδεδειγμένη εξάντληση των προτεραιοτήτων που περιγράφονται σαφώς στο άρθρο 4 της οδηγίας πλαισίου (98/2008). Κατά την άποψή του, η διάθεση των αποβλήτων σε ΧΥΤΑ και η επεξεργασία των μεικτών αποβλήτων αποτελούν έσχατη λύση και θα πρέπει να δίδεται προτεραιότητα στον διαχωρισμό των αποβλήτων στην πηγή. Δεδομένου ότι η κατασκευή της εγκατάστασης έχει σημειώσει μικρή μόλις πρόοδο (ποσοστό 8% της εγκατάστασης, αλλά σχεδόν 100% της κυψέλης του ΧΥΤΑ), υπάρχει εύλογος προβληματισμός, στον οποίο δεν έχουν μπορέσει να ανταποκριθούν οι αρχές, σχετικά με τη χωρητικότητα του ΧΥΤΑ στο σύνολό του. Ο κ. Δαμάσκος ισχυρίζεται ότι στην περίπτωση του Γραμματικού, το όλο έργο έχει σχεδιαστεί για δεκαπλάσια ποσότητα αποβλήτων από τις πραγματικές ανάγκες, ένα στοιχείο που σίγουρα γεννά ερωτήματα. Ένα άλλο σημαντικό στοιχείο που παρατήρησαν τα μέλη της αντιπροσωπείας είναι ότι

δεν πληροί την προϋπόθεση της εγγύτητας στις περισσότερες περιοχές της Αττικής. Ειδικές οδοί κατασκευάζονται με σημαντικό και άσκοπο κόστος για την προσέγγιση της εγκατάστασης που απέχει πολύ από όλες τις υπάρχουσες υποδομές μεταφορών.

Κατά τη συνάντηση αυτή υπήρξε ουσιαστική παρέμβαση από τον κ. Χαρίλαο Μαρμάρου, τον επικεφαλής της επονομαζόμενης «Επιτροπής Αγώνα Φυλής». Με λίγα λόγια περιέγραψε την περιβαλλοντική κατάσταση στη Φυλή ως ζοφερή. Ισχυρίστηκε ότι το ποσοστό των περιστατικών καρκίνου είναι εντυπωσιακά υψηλό στο συγκεκριμένο σημείο της Αττικής και παρέσχε στα μέλη της αντιπροσωπείας στοιχεία που αποδείκνυαν ότι αυτό συνδέεται άμεσα με την περιβαλλοντική μόλυνση που προκαλείται εξαιτίας του ΧΥΤΑ της Φυλής. Κάλεσε την αντιπροσωπεία να επισκεφτεί τον ΧΥΤΑ στη Φυλή και να δει ιδίως όμμασι τον μεγαλύτερο και κατά πάσα πιθανότητα παλαιότερο ΧΥΤΑ στην Ελλάδα, καθώς και την καταστροφή που έχει προξενήσει στη γύρω περιοχή. Οι βουλευτές συμφώνησαν να αναπροσαρμόσουν το πρόγραμμά τους ώστε να επισκεφθούν τη Φυλή το απόγευμα της δεύτερης ημέρας.

Η επόμενη συνάντηση είχε προγραμματιστεί στο Υπουργείο Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής, όπου τους βουλευτές ανέμενε μεγάλη αντιπροσωπεία κρατικών αξιωματούχων (άνω των 20 ατόμων) που μετείχαν στη διαχείριση των αποβλήτων από διάφορες θέσεις. Της συνάντησης ηγήθηκε η Γενική Γραμματέας του υπουργείου, κ. Νάντια Γιαννακοπούλου, η οποία δήλωσε ότι η αντιπροσωπεία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου θα είχε την πλήρη συνεργασία του υπουργείου και όλων των αντίστοιχων εθνικών αρχών.

Η Γενική Γραμματέας εξέφρασε την προθυμία των ελληνικών αρχών να συνεργαστούν πλήρως με την Επιτροπή Αναφορών και να προσφέρουν κάθε απαιτούμενη πληροφορία, τόσο στη διάρκεια της συνάντησης όσο και μετά από αυτήν, παρέχοντας το αναγκαίο υλικό. Τόνισε ότι σε κάθε περίπτωση που πολίτες εναντιώθηκαν νομικά στον προγραμματισμό ή την κατασκευή μιας μεγάλης εγκατάστασης διαχείρισης αποβλήτων, οι κρατικές αρχές δικαιώθηκαν στο δικαστήριο. Δήλωσε ότι συνειδητοποιεί ότι οι πολίτες είναι σήμερα πολύ περισσότερο ευαίσθητοι σε σχέση με ζητήματα περιβαλλοντικού χαρακτήρα, αλλά διευκρίνισε ότι δεν υπάρχουν κρυφές βλέψεις πίσω από αποφάσεις για την κατασκευή εγκαταστάσεων διαχείρισης αποβλήτων. Των αποφάσεων αυτού του είδους προηγείται πάντα πολλή σκέψη και εντατικός προγραμματισμός. Τηρώντας τις παγιωμένες διαδικασίες και καθιερώνοντας νέες, το υπουργείο στοχεύει στην προώθηση της κοινής ευθύνης μεταξύ κράτους, τοπικών αρχών και πολιτών όσον αφορά την κατασκευή υποδομών τόσο μεγάλης σημασίας.

Ο επόμενος ομιλητής, κ. Τολέρης, διευθυντής της αρχής του Υπουργείου Περιβάλλοντος που είναι αρμόδια για τη χορήγηση αδειών σε έργα διαχείρισης αποβλήτων (ΕΥΠΕ), ενημέρωσε την αντιπροσωπεία ότι πριν από την κατασκευή της εγκατάστασης στο Γραμματικό διενεργήθηκαν συζητήσεις τόσο στο πλαίσιο του υπουργείου όσο και με τους πολίτες σχετικά με την επιλογή των τοποθεσιών των ΧΥΤΑ οι οποίες διήρκησαν περίπου 15 έτη, έως ότου το 2003 εκδόθηκε η σχετική υπουργική απόφαση με την οποία η Φυλή, το Γραμματικό και η Κερατέα ορίστηκαν τοποθεσίες διάθεσης αποβλήτων. Η έκθεση ΕΠΕ για το Γραμματικό ήταν, όπως ισχυρίστηκε, πλήρης· τέθηκε σε δημόσια διαβούλευση και γνωμοδοτήσεις ελήφθησαν από το Υπουργείο Γεωργίας, το Υπουργείο Πολιτισμού και την τοπική κοινωνία. Οι αναφέροντες διαφωνούν, επισημαίνοντας ότι τα υπάρχοντα υδάτινα ρεύματα αγνοήθηκαν από την ΕΠΕ.

Η απόφαση έγκρισης των περιβαλλοντικών όρων υιοθετήθηκε τον Δεκέμβριο του 2003 και ανανεώθηκε το 2009. Επιπλέον, η διαδικασία που ακολουθήθηκε για την κατάρτιση της έκθεσης ΕΠΕ ήταν πλήρης και συμμορφωνόταν απόλυτα, διαβεβαίωσε, με το κοινοτικό κεκτημένο. Αυτή ήταν και η άποψη του Συμβουλίου της Επικρατείας. Όλες οι προσφυγές στο Συμβούλιο της Επικρατείας απορρίφθηκαν· το δικαστήριο εξέτασε την πληρότητα της έκθεσης ΕΠΕ και την έκρινε νόμιμη· έτσι, η κατασκευή συνεχίστηκε. Πολυάριθμες άλλες διαδικασίες έχουν κινηθεί ενώπιον των τακτικών

δικαστηρίων, αλλά μέχρι στιγμής έχουν όλες απορριφθεί¹.

Η εγκατάσταση έχει σχεδιαστεί και κατασκευάζεται, διαβεβαίωσε τα μέλη της αντιπροσωπείας, εφαρμόζοντας τις πλέον εξελιγμένες μηχανικές διαδικασίες και κατασκευαστικές προδιαγραφές, σύμφωνα με τη νομοθεσία που ισχύει σήμερα και όλους τους ισχύοντες κανόνες σχετικά με τις εγκαταστάσεις διαχείρισης αποβλήτων, ενώ η κυνέλη υπό κατασκευή διαθέτει υδραυλική μόνωση. Απαντώντας στους ισχυρισμούς περί ενδεχόμενης μόλυνσης των υπόγειων υδάτων, δήλωσε ότι είναι ευρέως γνωστό ότι η Αττική δεν διαθέτει υπόγεια υδάτινα ρεύματα ή τουλάχιστον ρεύματα που να είναι σημαντικά. Αυτό συμφωνεί με τα ευρήματα της έκθεσης ΕΠΕ και αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο πραγματοποιείται μεταφορά υδάτων στην Αθήνα από απόσταση 300 χλμ. Όσο για τους ισχυρισμούς περί λανθασμένης επιλογής της τοποθεσίας και εσφαλμένου σχεδιασμού, ο κ. Τολέρης δήλωσε ότι πρόκειται για εκ των προτέρων εκτίμηση. Κρίνοντας εκ των υστέρων δεν φαίνεται να υπάρχει πρόβλημα: οι περιβαλλοντικοί όροι που ισχύουν είναι αυστηροί και σύμφωνοι με τη νομοθεσία της ΕΕ· προκειμένου να εξασφαλισθεί η χρηματοδότηση ενός έργου τόσο μεγάλης κλίμακας, ελήφθησαν υπόψη ζητήματα οικονομικού χαρακτήρα κατά την περίοδο έγκρισης του έργου.

Αναφορικά με τον ΧΥΤΑ στη Φυλή, είναι ήδη γνωστό ότι στην περιοχή υπάρχουν προβλήματα που άπτονται της δημόσιας υγείας. Η εκσυγχρονισμένη εγκατάσταση σχεδιάστηκε κατά τρόπο που πληροί όντως τις αναγκαίες προϋποθέσεις λειτουργίας της. Εντούτοις, πρόκειται για μια από τις παλαιότερες τοποθεσίες που δέχεται τόνους αποβλήτων όλων των ειδών από τα τέλη της δεκαετίας του 1950. Σε συνέχεια της επέκτασης των αστικών ορίων τις τελευταίες δεκαετίες, η επιλογή της τοποθεσίας πρέπει να υποβληθεί σε επαναξιολόγηση και ειδικές μελέτες θα πρέπει να πραγματοποιηθούν με σκοπό να καθοριστεί η προέλευση της μόλυνσης και ο υψηλός βαθμός εμφάνισης ασθενειών στον τοπικό πληθυσμό.

Όσον αφορά τους λοιπούς φερόμενους «προβληματικούς» ΧΥΤΑ στην Ελλάδα, όπως στη Σάμο, τη Λευκίμμη και την Κατερίνη, ο κ. Τολέρης τόνισε ότι οι ΕΠΕ δεν διενεργούνται σε κεντρικό, αλλά μόνο σε τοπικό επίπεδο, καθώς πρόκειται για έργα μικρής κλίμακας. Στις περιπτώσεις αυτές, προβλήματα παρουσιάζονται συνήθως εξαιτίας της κατώτερης ποιότητας της κατασκευής, και όχι τόσο λόγω σφαλμάτων στον σχεδιασμό. Τέλος, απαντώντας στον ισχυρισμό ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή λαμβάνει εσφαλμένες ή παραπλανητικές πληροφορίες από τις ελληνικές αρχές, αυτό, κατά την άποψή του, είναι μάλλον απίθανο, διότι όλα τα στοιχεία διατίθενται και έχουν διατεθεί στην Επιτροπή με διαφανή τρόπο, ενώ υπέρ της νομιμότητας των έργων έχουν αποφανθεί και τα δικαστήρια.

Στη συνέχεια, τον λόγο έλαβε ο κ. Π. Μέρκος, επικεφαλής της υπηρεσίας Επιθεωρητών Περιβάλλοντος. Ο χώρος του ΧΥΤΑ και η παραλία στο Γραμματικό υποβλήθηκαν σε έρευνα και επιτόπιες επισκέψεις πραγματοποιήθηκαν το 2010 και το 2011. Ακόμα και πριν από την κατασκευή της εγκατάστασης, καταγγελίες λαμβάνονταν από πολίτες με ανησυχητικούς ρυθμούς, ιδίως μετά από βροχοπτώσεις στην περιοχή που είχαν ως αποτέλεσμα να καταλήγουν στη θάλασσα της περιοχής του Γραμματικού χώμα και μεταφερόμενο υλικό από τον ΧΥΤΑ μετά την έναρξη της κατασκευής, αδιάσειστη απόδειξη της ύπαρξης υδάτινων ρευμάτων. Η έκθεση που καταρτίστηκε μετά την επίσκεψη αυτή εξακολουθεί να μην έχει οριστικοποιηθεί και δεν υπάρχει παρά σε μορφή προσωρινής έκθεσης, διότι οι δύο επιθεωρητές που συμμετείχαν στην επίσκεψη και την επιθεώρηση δεν βρίσκονται πλέον στις θέσεις τους. Σύμφωνα με το σχέδιο έκθεσης, το οποίο διατέθηκε στην Επιτροπή Αναφορών πριν από την επίσκεψη, στην περιοχή του ΧΥΤΑ του Γραμματικού υπάρχουν αρχαιολογικά ευρήματα, τέσσερα γεωλογικά ρήγματα και έξι υδάτινα ρεύματα (ένα εκ των οποίων διέρχεται από το κέντρο της κυνέλης του ΧΥΤΑ), τα οποία καταλήγουν στην παραλία. Όλα αυτά καλύφθηκαν μεν από τους εκσκαφείς λίγο αφότου ξεκίνησε η κατασκευή της κυνέλης του ΧΥΤΑ, αλλά είναι εμφανέστατα στις αεροφωτογραφίες. Επιπλέον, δεν ελήφθησαν υπόψη τα υδρογεωλογικά

¹ Οι αναφέροντες και οι Επιθεωρητές Περιβάλλοντος ανέφεραν ότι το Συμβούλιο Επικρατείας εστίασε τις αποφάσεις του σε διαδικαστικές πτυχές και δεν εκτίμησε τα ουσιαστικά ζητήματα στα οποία παρέπεμψαν οι αναφέροντες.

χαρακτηριστικά της περιοχής. Η έκθεση ΕΠΕ καταρτίστηκε σε μόλις τρεις μήνες, περίοδος εξαιρετικά σύντομη για ένα έργο τόσο μεγάλου μεγέθους. Όσο για την ύπαρξη των υδάτινων ρευμάτων, οι Επιθεωρητές έκαναν σαφείς υποδείξεις σχετικά με την προστασία της κυψέλης του ΧΥΤΑ από τα όμβρια ύδατα, οι οποίες ωστόσο δεν έλαβαν τη δέουσα προσοχή από τις κρατικές αρχές.

Τα μέλη της αντιπροσωπείας, κ. Iturgaiz και κ. Häfner, και τα μέλη ex officio, κα Παλιαδέλη, κ. Σαλαβράκος και κ. Χουντής, έθεσαν σειρά ερωτημάτων αναφορικά με την πιθανή επιμόλυνση των υδάτων της κοντινής λίμνης του Μαραθώνα (η οποία τροφοδοτεί τη μητροπολιτική Αθήνα με πόσιμο νερό), τη διενέργεια γεωλογικών και υδρογεωλογικών μελετών και πειραμάτων στο πλαίσιο της έκθεσης ΕΠΕ και το εάν η τελική έκθεση των Επιθεωρητών για το Γραμματικό αναμένεται να παραδοθεί σύντομα.

Απαντώντας στα εν λόγω ερωτήματα, ο Γενικός Διευθυντής Ποιότητας Ζωής Περιφέρειας Αττικής, κ. Οικονομόπουλος, δήλωσε ότι η εγκατάσταση στο Γραμματικό αναμένεται να δέχεται μόνο τα δημοτικά απόβλητα, συνιστώντας έτσι περιορισμένο κίνδυνο για το περιβάλλον. Θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ο πληθυσμός που κατοικεί στην Αττική, ο οποίος πριν από την κατασκευή του συγκεκριμένου ΧΥΤΑ εξυπηρετούνταν μέσω παράνομων ΧΥΤΑ σε άλλες (τρεις) τοποθεσίες που έχουν πλέον κλείσει και αποκατασταθεί. Ο ισχύων χώρος υγειονομικής ταφής των υπολειμματικών αποβλήτων που τελεί επί του παρόντος υπό κατασκευή διαθέτει καλή μόνωση και μια εγκατάσταση επεξεργασίας οργανικών αποβλήτων, πράγμα που σημαίνει ότι μόνο τα υπολειμματικά απόβλητα θα καταλήγουν στον ΧΥΤΑ. Η γειτονική λίμνη του Μαραθώνα θα απειλούνταν μόνο από παράνομο ΧΥΤΑ, όπως εκείνον που υπήρχε παλαιότερα στο Γραμματικό, αλλά την εποχή εκείνη δεν υπήρχαν διαμαρτυρίες, ενώ σήμερα οι κάτοικοι της περιοχής είναι πολύ πιο ευαίσθητοι σε σχέση με ζητήματα περιβαλλοντικού χαρακτήρα και εκφράζουν φόβους για το ενδεχόμενο επιμόλυνσης των υπόγειων υδάτων. Όσο για το ερώτημα του κατά πόσον πραγματοποιήθηκε γεώτρηση για την επιβεβαίωση του γεωλογικού περιεχομένου και των ιδιοτήτων του υπεδάφους, γεωτρήσεις πραγματοποιήθηκαν όντως σε πέντε σημεία ελέγχου, όπου δεν βρέθηκε νερό. Ισχύει ότι κατά τη φάση της ΕΠΕ δεν πραγματοποιήθηκε γεώτρηση, αλλά περισσότερες από 30 γεωτρήσεις πραγματοποιήθηκαν στη διάρκεια της κατασκευής και κάθε φορά παρεμποδίστηκαν για επουσιώδεις λόγους δημόσιας τάξης. Δεν βρέθηκε λεκάνη απορροής στην εν λόγω περιοχή και τα επιφανειακά ύδατα κατευθύνονται προς άλλες θέσεις όπου και αναμένεται να συγκεντρώνονται. Ο κ. Τολέρης επανέλαβε ότι η λίμνη του Μαραθώνα δεν θα επηρεαστεί, διότι δεν ανήκει στην ίδια υδρολογική λεκάνη με τον ΧΥΤΑ και δεν υπάρχει υπόγεια σύνδεση μεταξύ τους. Παρά τις κατηγορίες, το κράτος υποστηρίζει ένθερμα το συγκεκριμένο έργο, όχι μόνο εξαιτίας της επείγουσας ανάγκης για χώρους διάθεσης αποβλήτων, αλλά και διότι αποτελεί προϊόν μεγάλης έκτασης εργασίας και μελέτης, γνωρίζοντας ότι θα υπήρχαν διαμαρτυρίες εναντίον του, λόγω της νοοτροπίας που συνοδεύει τα έργα διαχείρισης αποβλήτων, τα οποία κανείς δεν θέλει στην περιοχή του. Όσο για την πληρότητα της έκθεσης ΕΠΕ, περιλαμβάνει γεωλογικές, υδραυλικές μελέτες και μελέτες σχεδιασμού (αν και όχι εξειδικευμένες), καθώς και μελέτη του υπεδάφους. Την πρώτη φορά που διατυπώθηκαν οι ισχυρισμοί του κ. Κελεπερτζή, το Υπουργείο ζήτησε γραπτή γνωμοδότηση από τρεις καθηγητές του Τμήματος Μηχανολόγων του Μετσόβιου Πολυτεχνείου, οι οποίοι ισχυρίστηκαν ότι στην περιοχή δεν υπάρχουν υδάτινα ρεύματα και ότι στο πλαίσιο του εν λόγω έργου πληρούνται τα πλέον αυστηρά πρότυπα όσον αφορά τις λεκάνες απορροής. Παρότι η οδηγία 2008/98/ΕΚ μεταφέρθηκε στο εθνικό δίκαιο μόλις το 2009 και η εφαρμογή της ξεκίνησε το 2010, τα πρότυπα που εφαρμόστηκαν στο παρόν έργο ήταν ήδη υψηλά.

Η αντιπροσωπεία είχε την τιμή να συναντήσει τον κ. Ιωάννη Μανιάτη, υπουργό Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής, ο οποίος μετείχε στη συνάντηση. Ο υπουργός εξέφρασε την υποστήριξη της πολιτικής ηγεσίας του υπουργείου για το έργο της Επιτροπής Αναφορών παρέχοντας γενναϊάδωρα όλες τις απαιτούμενες πληροφορίες. Τόνισε τη μεγάλη πρόοδο που σημειώθηκε στην Ελλάδα κατά τα τελευταία έτη στον τομέα της διαχείρισης αποβλήτων: πέντε (από τις δεκατρείς) περιφέρειες δεν αντιμετωπίζουν πλέον ζητήματα διαχείρισης αποβλήτων. Κατά τη γνώμη του, για την επίλυση των ζητημάτων αυτών απαιτείται να λαμβάνονται οι αποφάσεις από κοινού με τις τοπικές κοινωνίες και αυτό μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσω διαφανών διαδικασιών, δημόσιου διαλόγου και διαβούλευσης με τις τοπικές κοινωνίες ούτως ώστε να πεισθούν. Ρόλος του κράτους, διαβεβαίωσε, είναι να παρέχει

κεφάλαια και να αναλαμβάνει θεσμικές και νομοθετικές πρωτοβουλίες, με σκοπό την επίτευξη αυτών των στόχων. Οι τοπικές κοινωνίες θα πρέπει να συνειδητοποιήσουν ότι συμμετέχουν και αυτές στον αγώνα εναντίον ενός κοινού εχθρού, δηλαδή της περιβαλλοντικής υποβάθμισης.

Το απόγευμα της Τετάρτης 20 Σεπτεμβρίου αφιερώθηκε σε επιτόπια επίσκεψη στο εργοτάξιο του Γραμματικού. Την αντιπροσωπεία υποδέχθηκε θερμά το δημοτικό συμβούλιο Μαραθώνα στο Μουσείο Μαραθωνίου Δρόμου. Εκεί διατυπώθηκαν για μια ακόμα φορά οι λόγοι για τους οποίους οι κάτοικοι της περιοχής και οι τοπικές αρχές αντιτίθενται στο έργο κατασκευής του ΧΥΤΑ· οι ίδιοι ακριβώς λόγοι αποτελούν τους λόγους για τους οποίους υποβλήθηκε προσφυγή κατά της κατασκευής της εγκατάστασης ενώπιον των δικαστηρίων, αγωγή που απορρίφθηκε από το Συμβούλιο Επικρατείας. Οι κύριοι λόγοι αφορούσαν την επιλογή του τόπου αυτή καθαυτή διότι δεν βασίστηκε σε κάποιον αντικειμενικό λόγο ή σε σαφή κριτήρια και το γεγονός ότι η κατασκευή βασίζεται σε ΕΠΕ που δεν κάνει καμία αναφορά στα υδάτινα ρεύματα στην περιοχή (ισοδυναμώντας με περιβαλλοντική καταστροφή), στη σεισμική δραστηριότητα στην περιοχή και στο γεγονός ότι χρησιμοποιήθηκαν μόνο in vitro γεωλογικά δεδομένα. Η σύνθεση του εδάφους και τα υπόγεια ύδατα δεν ελήφθησαν υπόψη ούτε εξετάστηκαν.

Κατά την άφιξη της στον τόπο κατασκευής του ΧΥΤΑ, η αντιπροσωπεία βρέθηκε αντιμέτωπη με ομάδα 100 περίπου κατοίκων που διαμαρτύρονταν ειρηνικά κατά της κατασκευής με την υποστήριξη τοπικών βουλευτών του ελληνικού κοινοβουλίου. Ο ΧΥΤΑ βρίσκεται σε ειδική τοποθεσία, σε μια κοιλάδα κοντά στη θάλασσα με εξαιρετική θέα στον νότιο κόλπο της Εύβοιας. Θα πρέπει να επισημανθεί ότι η επίσκεψη πραγματοποιήθηκε με εξαιρετικές καιρικές συνθήκες και ότι, συνεπώς, η αντιπροσωπεία δεν μπόρεσε να δει ιδίως όμμασι τα προϊόντα της εκσκαφής να ξεβράζονται λόγω της βροχής στη θάλασσα. Ωστόσο, οι αναφέροντες παρείχαν σαφές φωτογραφικό και οπτικοακουστικό υλικό που το αποδεικνυε.

Σύμφωνα με τον μηχανικό του αναδόχου, ο οποίος υποδέχτηκε την αντιπροσωπεία και της παρείχε τις αναγκαίες τεχνικές διευκρινίσεις, η κυψέλη του ΧΥΤΑ αυτή καθαυτή έχει σχεδόν ολοκληρωθεί, δηλαδή όλα τα χωματουργικά έργα σε επιφάνεια άνω των 10 εκταρίων έχουν τελειώσει, και έχουν τοποθετηθεί τα μονωτικά υλικά που αποτελούνται από στρώμα αργίλου, γεωμεμβράνες, γεωφάσματα και, σε ορισμένα σημεία μόνο, μεμβράνες αποστράγγισης. Επίσης, έχει ολοκληρωθεί η εγκατάσταση συλλογής και επεξεργασίας των στραγγισμάτων. Δεν έχουν ακόμα ξεκινήσει έργα για την κατασκευή των εγκαταστάσεων κομποστοποίησης, ανακύκλωσης και βιολογικής αποξήρανσης. Αντιμέτωπος με τον καθηγητή Κελεπερτζή και έναν συνταξιούχο επιθεωρητή του Υπουργείου Περιβάλλοντος και απαντώντας σε ερωτήσεις των μελών (κ. Iturgaiz, κ. Häfner και κ. Baldini) και του ex officio μέλους, κας Παλιαδέλη, ο μηχανικός διευκρίνισε ότι το έργο δεν συνιστά απειλή για το περιβάλλον, ότι έχει εξασφαλισθεί συμμόρφωση με όλες τις διατάξεις και τις αποφάσεις και ότι βασίζεται σε πολύ υψηλά περιβαλλοντικά και οικολογικά πρότυπα· εν ολίγοις, ότι πρόκειται για ένα έργο αιχμής. Υποστήριξε δε ότι οι διαμαρτυρίες των κατοίκων της περιοχής δεν έχουν βάση, υπό την έννοια ότι έχουν ληφθεί όλα τα αναγκαία μέτρα προστασίας. Οι απαντήσεις του απορρίφθηκαν ως ψευδείς από τους δυσαρεστημένους κατοίκους και τον δήμαρχο. Μετά την ολοκλήρωση της επίσκεψης, οι βουλευτές του ΕΚ προσέγγισαν το κοινό που αντιμετώπισε την αντιπροσωπεία ως την τελευταία του ελπίδα, κατόπιν απόρριψης όλων των ένδικων μέσων κατά της κατασκευής του έργου. Ο επικεφαλής της αντιπροσωπείας, κ. Iturgaiz, και ο κ. Häfner τόνισαν ότι βρίσκονταν εκεί για να δουν και να ακούσουν οι ίδιοι τα ζητήματα που έχουν ανακύψει, ούτως ώστε να μπορέσουν να ακουστούν στην Ευρώπη οι φωνές των κατοίκων της περιοχής.

Ημέρα 2: Αρκαδία και Αττική (Μεγαλόπολη και Φυλή)

Τη δεύτερη ημέρα, η αντιπροσωπεία βρέθηκε στην Τρίπολη, την πρωτεύουσα της Αρκαδίας στην κεντρική Πελοπόννησο. Σύμφωνα με το πρόγραμμά τους, η πρώτη συνάντηση της ημέρας ήταν με το δημοτικό συμβούλιο της Μεγαλόπολης, μιας κωμόπολης περίπου 20 λεπτά μακριά από την Τρίπολη. Ο δήμαρχος Τρίπολης, ο κ. Μπούρας, αναφέρον στην παρούσα υπόθεση (0978/2008), καλωσόρισε την αντιπροσωπεία και εν συνεχεία παρουσίασε τα στοιχεία στα οποία στήριξε την αναφορά του. Στα περιχώρα της Μεγαλόπολης πρόκειται να κατασκευαστεί χώρος διαχείρισης βιομηχανικών

αποβλήτων, σε μικρή απόσταση από τη λιγνιτική μονάδα της Δημόσιας Επιχείρησης Ηλεκτρισμού – ΔΕΗ, η οποία λειτουργεί από το 1970. Τον Ιανουάριο του 2008, το ελληνικό Υπουργείο Περιβάλλοντος χορήγησε στη ΔΕΗ άδεια για τον συγκεκριμένο χώρο υγειονομικής ταφής, ο οποίος επρόκειτο να δέχεται «κυρίως οικοδομικά υλικά που περιέχουν αμιάντο, τα οποία προέρχονται από εγκαταστάσεις της ΔΕΗ, καθώς και από άλλα δημόσια κτίρια όπως σχολεία, νοσοκομεία κ.λπ. της Πελοποννήσου». Ο όρος «απόβλητα αμιάντου» που περιέχεται στην αρχική υπουργική απόφαση, και για τα οποία είχε αρχικά εκδοθεί η άδεια, έχει έκτοτε αλλάξει σε «βιομηχανικά και άλλα απόβλητα». Η αλλαγή αυτή οφείλεται στο γεγονός ότι, όταν αποφασίστηκε η κατασκευή του χώρου υγειονομικής ταφής, η ΔΕΗ είχε μόλις κατεδαφίσει έναν από τους πύργους ψύξης σε έναν από τους σταθμούς ηλεκτροπαραγωγής της, ο οποίος περιείχε μεγάλο αριθμό πλακών αμιάντου. Εντούτοις, η ΔΕΗ επέλεξε τη μεταφορά και τη μετέπειτα διάθεση των πλακών αυτών στη Γερμανία.

Ο αναφέρων υποστηρίζει ότι η περιγραφή του είδους των αποβλήτων στην ΕΠΕ δεν είναι ακριβής και ότι θα μπορούσε ενδεχομένως να συναχθεί ότι στον χώρο υγειονομικής ταφής θα καταλήγουν και άλλα είδη αποβλήτων, των οποίων η ταυτότητα παραμένει άγνωστη, καθώς και ότι δεν καθορίζονται οι τεχνικές διαδικασίες που χρησιμοποιούνται για τη διαχείριση και την επεξεργασία των αποβλήτων. Επιπλέον, το έργο φέρεται να παραβιάζει μια σειρά οδηγιών της ΕΕ, μεταξύ των οποίων και οι οδηγίες 99/31/ΕΚ και 91/156/ΕΚ. Ισχυρίζεται, επίσης, ότι η υπουργική απόφαση του 2011 βασίζεται σε μια έκθεση ΕΠΕ του 2008, η οποία δεν είχε επικαιροποιηθεί κατά τον χρόνο έκδοσης της απόφασης, ώστε να λάβει υπόψη τις οδηγίες 2008/1/ΕΚ και 2008/98/ΕΚ. Επιπλέον, η ΔΕΗ έχει επανειλημμένα διαβεβαιώσει ότι δεν χρησιμοποιεί πλέον τον χώρο, ισχυρισμός που, κατά τη γνώμη του αναφέροντα, είναι αναληθής, όπως προκύπτει από πρόσφατα τοπογραφικά σχέδια. Στην έκθεση ΕΠΕ, η περιοχή που έχει χωροθετηθεί για την κατασκευή φαίνεται να είναι μακριά από κατοικημένες περιοχές, όμως στην πραγματικότητα ο οικισμός Θωκνίας βρίσκεται σε απόσταση μόλις 400 μέτρων. Η πολιτεία δεν είχε ενημερώσει τους πολίτες σχετικά με τα σχέδιά της για την κατασκευή του χώρου, και παρά τα πολυάριθμα ψηφίσματα των δημοτικών, νομαρχιακών και περιφερειακών συμβουλίων, το κράτος δεν έλαβε διόλου υπόψη του τις ανησυχίες των πολιτών. Όλες οι εξηγήσεις που δόθηκαν φέρεται να θεμελιώνονται σε ανακριβή στοιχεία που παρέθεσε το ελληνικό κράτος.

Ως εκ τούτου, οι κάτοικοι της περιοχής δίνουν τα τελευταία χρόνια έναν αγώνα εναντίον της κατασκευής στην περιοχή, καθώς κάτω από τον συγκεκριμένο χώρο κείται η μεγαλύτερη υπόγεια λίμνη των Βαλκανίων, με χωρητικότητα περίπου 300 εκατομμύρια κυβικά μέτρα νερού (μάλιστα, η ΔΕΗ χρησιμοποιεί τα υπόγεια ύδατα ως ψυκτικό υγρό για τον σταθμό ηλεκτροπαραγωγής της). Κατά την άποψη του αναφέροντος, οι λύσεις που επιχειρεί να βρει το ελληνικό κράτος για το πρόβλημα των επικίνδυνων αποβλήτων, έχουν ως γνώμονα τις ανάγκες της ΔΕΗ· το γεγονός ότι η ΔΕΗ δεν χρειάζεται πλέον να απορρίπτει πλάκες αμιάντου, καθιστά την ανάγκη για την κατασκευή του χώρου υγειονομικής ταφής περιττή. Μολονότι οι περιβαλλοντικοί όροι λειτουργίας του ΧΥΤΑ ορίζουν με σαφήνεια το είδος των αποβλήτων που πρόκειται να απορρίπτονται, παραμένει απροσδιόριστο το είδος των βιομηχανικών αποβλήτων που προορίζονται για τον χώρο. Δεδομένου ότι εγκαταλείπεται σταδιακά η χρήση του λιγνίτη ως ορυκτού καυσίμου για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, οι κάτοικοι της περιοχής ζητούν, αφενός, την αποκατάσταση της περιοχής τους, μιας περιοχής με ιδιαίτερη φυσική ομορφιά και πόρους, και, αφετέρου, να αποσαφηνιστούν οι προθέσεις του κράτους, καθώς υπάρχουν και άλλα είδη αποβλήτων, τα οποία είναι πολύ πιο επικίνδυνα και δεν αναφέρονται ρητώς.

Άλλοι δύο ομιλητές (ένας γιατρός, μέλος της Βουλής των Ελλήνων, και ένας εκπρόσωπος του περιφερειακού συμβουλίου) εξέφρασαν τις ανησυχίες του πληθυσμού σχετικά με τη ρύπανση του περιβάλλοντος και ζητήματα δημόσιας υγείας. Εκφράζουν τις επιφυλάξεις τους σχετικά με το είδος των αποβλήτων που πρόκειται να απορρίπτονται, καθώς και για την έλλειψη λογοδοσίας από το κράτος και από ιδιώτες. Παρότι η ΔΕΗ λειτουργεί στην περιοχή ειδικές μονάδες για την επεξεργασία των υπολειμμάτων θείου στον αέρα, τα συγκεκριμένα λιγνιτωρυχεία της ΔΕΗ εκπέμπουν περισσότερο θείο στην ατμόσφαιρα σε σύγκριση με άλλα ορυχεία της Ελλάδας. Επί του παρόντος, βρίσκεται εν εξελίξει η διαδικασία κατασκευής, ενώ κοινωνικές ομάδες ζήτησαν το σχέδιο σύμβασης ΣΔΙΤ χάριν ενημέρωσης και διαβούλευσης. Το σχέδιο δεν έχει κοινοποιηθεί, καθώς εικάζεται ότι παραβιάζει το

δίκαιο της ΕΕ· παρά ταύτα, έχει ήδη οριστεί προσωρινός ανάδοχος για την κατασκευή.

Οι δήμαρχοι της περιοχής που ήταν επίσης παρόντες δήλωσαν ότι ανησυχούν για το γεγονός ότι στον χώρο υγειονομικής ταφής πρόκειται να απορρίπτονται και άλλα είδη επικίνδυνων αποβλήτων προερχόμενα από άλλα μέρη της Πελοποννήσου και της Ελλάδας. Τάσσονται ενάντια στην πρακτική της «απόρριψης στην πίσω αυλή του γείτονα» και ισχυρίζονται ότι η διαχείριση θα πρέπει να γίνεται σε τοπικό επίπεδο. Θεωρούν ηθικά προκλητικό το γεγονός ότι μια περιοχή που είναι ήδη σημαντικά μολυσμένη και έχει συμβάλει τα μέγιστα στην εθνική οικονομία καλείται να επωμιστεί ένα επιπλέον βάρος.

Ακολούθησε σύντομη συζήτηση σχετικά με την αναφορά 1152/2010, η οποία αφορά την περιοχή Ερμιόνη στον όμορο νομό Αργολίδος. Το νερό δεν είναι πλέον πόσιμο σε πολλές περιοχές, λόγω της μόλυνσης από φυτοφάρμακα, όπως αποδεικνύεται από αναλύσεις δειγμάτων νερού που πραγματοποιήθηκαν κατά παραγγελία του Ελληνικού Κομμουνιστικού Κόμματος. Περαιτέρω ανησυχίες εγείρονται από την κατασκευή ενός μεγάλου ξενοδοχείου στην Ερμιόνη, το οποίο θα περιλαμβάνει πολλά γήπεδα γκολφ, γεγονός που θα αποβεί επιβλαβές για τα εναπομείναντα υπόγεια ύδατα. Επιπλέον, μια μονάδα αφαλάτωσης που βρίσκεται επί του παρόντος υπό κατασκευή είναι παράνομη, τόσο από τεχνική όσο και από κατασκευαστική άποψη, ενώ παράνομα λειτουργεί και το εργοστάσιο για την επεξεργασία υγρών αποβλήτων, ήτοι χωρίς άδεια. Μάλιστα, η υπηρεσία περιβάλλοντος της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης Αργολίδας διαπίστωσε στη διάρκεια επιτόπιας επίσκεψης μια σειρά παραβάσεων όσο αφορά τη λειτουργία του εργοστασίου. Τελευταίο αλλά εξίσου σημαντικό είναι το πρόβλημα που υπάρχει με τους χιλιάδες τόνους αποβλήτων στον δήμο Ερμιόνης: περίπου 40.000 σωροί επεξεργασμένων αποβλήτων αναμένουν την απομάκρυνσή τους από την περιοχή, μολύνοντας τον αέρα, τα υπόγεια ύδατα και το περιβάλλον στο σύνολό του, ενώ υπάρχει κίνδυνος πρόκλησης πυρκαγιάς από τα απόβλητα που αποτεφρώνονται στον παρακείμενο χώρο υγειονομικής ταφής.

Στη συνέχεια, η αντιπροσωπεία επισκέφθηκε την τοποθεσία όπου θα κατασκευαστεί μελλοντικά ο χώρος υγειονομικής ταφής, η οποία βρίσκεται σε κοντινή απόσταση από τον σταθμό ηλεκτροπαραγωγής της ΔΕΗ. Η κα Βασιλική Τσάδαρη, διευθύντρια της Διεύθυνσης Περιβάλλοντος Παραγωγής της ΔΕΗ, απηύθυνε χαιρετισμό στην ομάδα και επεξήγησε τις δράσεις, όπως αποτυπώνονταν σε έναν χάρτη, ενώ απάντησε σε μια σειρά ερωτήσεων που της τέθηκαν από τους αναφέροντες και τα μέλη. Όπως προκύπτει (και από το υλικό που διατέθηκε από την Επιτροπή Αναφορών), η υπουργική απόφαση αναφέρεται μόνο σε απόβλητα αμιάντου και όχι σε άλλους τύπους βιομηχανικών αποβλήτων, ενώ μάλιστα απαγορεύει τη διάθεση υγρών αποβλήτων, μολονότι ο χώρος υγειονομικής ταφής προβλέπει στραγγίσματα. Αυτό σημαίνει επίσης ότι δεν θα υπάρχουν διαρροές προς τα υπόγεια ύδατα ούτε μόλυνση των παρακείμενων ποταμών. Ο αμιάντος δεν δημιουργεί στραγγίσματα, καθώς είναι αδρανής και μετά την ταφή του δεν συνιστά απειλή για το περιβάλλον, όπως αναφέρεται στην απόφαση 2003/33/ΕΚ. Επιπλέον, αφού κατασκευαστεί ο χώρος, η λειτουργία του θα εξαρτάται από την έκδοση άδειας από την Περιφέρεια. Στην άδεια αυτή θα πρέπει να περιγράφονται όλα τα είδη των αποβλήτων με πάσα λεπτομέρεια, με αναφορές στους ακριβείς κωδικούς τους, εξαλείφοντας κατ' αυτόν τον τρόπο κάθε σχετική αμφιβολία. Ο αμιάντος είναι δυνητικά επιβλαβής για το περιβάλλον και τον άνθρωπο μόνον όταν οι ίνες του απελευθερώνονται στον αέρα κατά την αφαίρεση των πλακών από τα κτίρια. Οι τεχνικές προδιαγραφές για την κατασκευή του χώρου υγειονομικής ταφής στη Μεγαλόπολη είναι πολύ αυστηρές και, σύμφωνα με τους υπεύθυνους του έργου, αυστηρότερες από τις προβλεπόμενες στη νομοθεσία της ΕΕ, γεγονός που θα έπρεπε να καθησυχάζει τους πολίτες και να διασφαλίζει την προστασία του περιβάλλοντος. Τούτο διαφαίνεται και από το γεγονός ότι οι πλάκες αμιάντου θα μεταφέρονται για ταφή σε πλαστικούς περιέκτες, προκειμένου να διασφαλίζεται ότι δεν θα απελευθερώνονται ίνες. Το σύστημα παρακολούθησης, ελέγχου και εποπτείας του χώρου υγειονομικής ταφής θα είναι πολυσχιδές και θα περιλαμβάνει συχνούς ελέγχους σε υπόγεια ύδατα, οσμές, θορύβους, καθίζηση κ.λπ. Τα πορίσματα των ελέγχων αυτών πρέπει να περιλαμβάνονται στην ετήσια έκθεση. Κατά τη φάση του σχεδιασμού, συνεκτιμήθηκε η απόσταση από γειτονικούς οικισμούς (όπως ο οικισμός της Θωκνίας). Για την ακρίβεια, έπειτα από γεωλογικές μελέτες που εκπονήθηκαν στην περιοχή του ορυχείου Θωκνίας,

διαπιστώθηκε ότι η σύνθεση του εδάφους στην περιοχή είναι τέτοια ώστε να καθίσταται πρακτικώς αδύνατη ή εξαιρετικά απίθανη τυχόν διαπερατότητα από στραγγίσματα. Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι, από το 2004, λειτουργεί παρόμοιος χώρος υγειονομικής ταφής αποβλήτων αμιάντου στη βορειοδυτική Ελλάδα. Στον εν λόγω χώρο, έχουν απορριφθεί περίπου 18.000 τόνοι τέτοιων αποβλήτων, χωρίς να έχει προκληθεί κανένα πρόβλημα, όπως προκύπτει από τις ετήσιες αναλύσεις των επιφανειακών και υπογείων υδάτων. Εκπρόσωποι της ΔΕΗ και του κράτους επιχείρησαν επανειλημμένα να εξηγήσουν την πραγματική κατάσταση στον δήμαρχο και τους κατοίκους της περιοχής και να τους καθησυχάσουν. Η άδεια για τη δημιουργία της μονάδας θα χορηγηθεί στη ΔΕΗ. Όταν η ΔΕΗ χρειαστεί να κατεδαφίσει κάποιον άλλο σταθμό στο μέλλον, τότε θα δρομολογήσει την κατασκευή του χώρου υγειονομικής ταφής, και αναλόγως θα χτίσει μόνον όσες κυσέλες αναφέρονται στη μελέτη κατεδάφισης τη δεδομένη στιγμή. Εν πάση περιπτώσει, η κατασκευή μιας κυσέλης υγειονομικής ταφής είναι πολύ λιγότερο δαπανηρή από ό,τι η μεταφορά υλικών στο εξωτερικό προς διάθεση.

Στον γυρισμό προς την Αθήνα, η αντιπροσωπεία πραγματοποίησε στάση στον χώρο υγειονομικής ταφής της Φυλής, όπως είχε υποσχεθεί την προηγούμενη ημέρα. Επρόκειτο μεν για μια απρογραμματίστη επίσκεψη, η οποία πραγματοποιήθηκε ως αυθόρμητη αντίδραση στο αίτημα των κατοίκων της περιοχής, ήταν όμως εξίσου σημαντική και για την αντιπροσωπεία, προκειμένου να δει την ακριβή κατάσταση που επικρατεί στον μεγαλύτερο χώρο υγειονομικής ταφής στην Ελλάδα. Την αντιπροσωπεία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου υποδέχτηκαν στην τοποθεσία ομάδες κατοίκων της περιοχής, οι οποίοι διαμαρτύρονταν ειρηνικά και προσέβλεπαν στα μέλη της αντιπροσωπείας για υποστήριξη, καθώς και μέλη της Βουλής των Ελλήνων, οι οποίοι είχαν ενημερωθεί για την επίσκεψη.

Ο εκτενής χώρος υγειονομικής ταφής βρίσκεται σε ένα οροπέδιο στη δυτική Αττική, σε ασφαλή απόσταση από τη θάλασσα και λειτουργεί από το 1950 με συνολική επιφάνεια άνω των 800 στρεμμάτων, ενώ επί του παρόντος έχει βάθος 500 μέτρα, 250 μέτρα κάτω από το έδαφος και 250 μέτρα πάνω από το έδαφος. Δέχεται καθημερινά περίπου 7.000 τόνους και ετησίως περίπου 2 εκατομμύρια τόνους απορριμμάτων. Μολονότι έχει σημειωθεί σημαντική βελτίωση στην υποδομή και στις διαδικασίες που ακολουθούνται στον χώρο, γεγονός που έχει διαπιστώσει και η Επιθεώρηση Περιβάλλοντος σε προηγούμενες επισκέψεις, μελέτες που έχουν διεξαχθεί από το Πανεπιστήμιο Αθηνών καταδεικνύουν ότι τα υπόγεια ύδατα έχουν υποστεί βλάβη που δεν μπορεί να επανορθωθεί ή αποκατασταθεί. Ακόμη και αν ο χώρος υγειονομικής ταφής έπαυε σήμερα να λειτουργεί, θα χρειαζόνταν περίπου 200 χρόνια για την ανάκαμψη του περιβάλλοντος. Τα κρούσματα καρκίνου είναι εξαιρετικά συχνά στην περιοχή, ιδίως μεταξύ των νέων και του προσωπικού που απασχολείται στον χώρο υγειονομικής ταφής, λόγω του μολυσμένου αέρα· ωστόσο, το γεγονός αυτό δεν έχει επιβεβαιωθεί από το Εθνικό Κέντρο Ελέγχου και Πρόληψης Νοσημάτων. Συχνές είναι επίσης και άλλες παθήσεις, με τις αλλεργίες και τις δερματικές παθήσεις να εμφανίζονται σε μεγάλη συχνότητα. Το σύστημα διαχείρισης αποβλήτων στη Φυλή πρέπει να αντικατασταθεί από σύστημα ανακύκλωσης και διαχωρισμού των αποβλήτων στην πηγή, ενώ θα πρέπει να λάβει χώρα περιβαλλοντική αποκατάσταση στην ακριβή τοποθεσία του ΧΥΤΑ. Ο εγγύτερος οικισμός στον ΧΥΤΑ βρίσκεται μόλις 500 μέτρα μακριά. Δεν πραγματοποιείται κανένας διαχωρισμός στην πηγή, τα απόβλητα εκχύνονται απλώς στον χώρο υγειονομικής ταφής και θάβονται. Στην περιοχή υπάρχουν επίσης μονάδες λιπασματοποίησης, οι οποίες απορρίπτουν εξίσου κομπόστ στον χώρο υγειονομικής ταφής. Οι κάτοικοι της περιοχής θέλουν να παύσει η λειτουργία του χώρου υγειονομικής ταφής, να καθιερωθεί ένα νέο σύστημα διαχείρισης των αποβλήτων και να λειτουργεί ενδεχομένως ο χώρος μόνο για υπολειμματικά απόβλητα· τους λυπεί το γεγονός ότι ο χώρος λαμβάνει τη χρηματοδότηση της ΕΕ και ότι μέχρι στιγμής δεν έχουν λάβει χώρα διαβουλεύσεις με την τοπική κοινωνία, γεγονός που συνηγορεί υπέρ της έλλειψης εμπιστοσύνης και πίστης στις προθέσεις και τις πρωτοβουλίες της πολιτείας.

Ημέρα 3: Θεσπρωτία και Κέρκυρα (Καρβουνάρι και Λευκίμμη)

Η αντιπροσωπεία έφτασε αργά το βράδυ της Πέμπτης 19 Σεπτεμβρίου στο νησί της Κέρκυρας και το πρωί της Παρασκευής 20 Σεπτεμβρίου διέσχισε με πλοίο τα στενά μεταξύ του νησιού και της

ηπειρωτικής (δυτικής) Ελλάδας, προκειμένου να φτάσει στη Θεσπρωτία, έναν νομό στο βορειοδυτικό τμήμα της χώρας, για να επισκεφθεί τον χώρο υγειονομικής ταφής Καρβουναρίου, αποκρινόμενη στην αναφορά 212/2008 του κ. Ιωάννη Παπαδόπουλου.

Όπως προκύπτει από τις πληροφορίες που συγκεντρώθηκαν κατά τις συναντήσεις στο Υπουργείο στην Αθήνα στις 18 Σεπτεμβρίου, από τις συναντήσεις στο Δημαρχείο Σουλίου στις 20 Σεπτεμβρίου και από το εκτενές υλικό που παρείχε το Υπουργείο, το Περιφερειακό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων για την Ήπειρο προβλέπει τη λειτουργία συστημάτων διαχωρισμού στην πηγή και ανακύκλωσης για όλους τους δήμους, μια μονάδα επεξεργασίας αποβλήτων στα Ιωάννινα και τέσσερις χώρους υγειονομικής ταφής, μεταξύ των οποίων και στο Καρβουνάρι, ο οποίος εξυπηρετεί τους νομούς Θεσπρωτίας και Πρέβεζας. Το 2012 παρασχέθηκαν υπηρεσίες ανακύκλωσης σε 176.150 κατοίκους και ανακτήθηκαν 4.409 τόνοι συσκευασιών και χαρτιού. Όλοι οι παράνομοι ΧΥΤΑ στην περιοχή έχουν κλείσει.

Η έγκριση για τον ΧΥΤΑ Καρβουναρίου δόθηκε το 2003, έπειτα από έκθεση ΕΠΕ. Το κοινό κλήθηκε να υποβάλει παρατηρήσεις στη διάρκεια της ΕΠΕ. Το έργο έλαβε χρηματοδότηση από το Ταμείο Συνοχής, αλλά η κατασκευή καθυστέρησε λόγω μιας σειράς διοικητικών και δικαστικών διαδικασιών που κινήθηκαν από κατοίκους της περιοχής, οι οποίες απορρίφθηκαν στο σύνολό τους. Το 2009 ολοκληρώθηκε η κατασκευή και ξεκίνησε να λειτουργεί. Οι καταγγελίες των πολιτών αφορούσαν την υπερχειλίση της κυψέλης, τα στραγγίσματα που καταλήγουν σε υπόγεια ύδατα (έχει διαπιστωθεί επιστημονικώς η υπόγεια σύνδεση με τον παρακείμενο ποταμό Αχέροντα και τον παραπόταμο Κόκκυτο), την παρουσία γλάρων και άλλων μεγάλων πτηνών σε μια περιοχή όπου η κτηνοτροφία είναι πολύ ανεπτυγμένη και αποτελεί την κύρια πηγή εισοδήματος για πολλές οικογένειες, καθώς και τη μικρή απόσταση από κατοικημένες περιοχές και τις συναφείς οσμές. Επιπλέον, η εγκατάσταση δεχόταν πρόσθετα απόβλητα από την Ηγουμενίτσα και τους Φιλιάτες, με αποτέλεσμα να παρατηρείται αυξημένη κυκλοφορία φορτηγών στην κοντινή κοινότητα Καρβουναρίου.

Κατόπιν καταγγελιών σχετικά με την προβληματική λειτουργία του ΧΥΤΑ, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κίνησε διαδικασία επί παραβάσει. Από την αυτοψία και την έκθεση που πραγματοποίησαν οι Επιθεωρητές Περιβάλλοντος διαπιστώθηκε μια σειρά προβλημάτων, όπως ο ανεπαρκής έλεγχος των στραγγισμάτων και της υγειονομικής ταφής, καθώς και ζητήματα σχετικά με τους ελέγχους βιοαερίου. Διαπιστώθηκε ότι «παρουσίαζε ανεπάρκειες και παραλείψεις όσον αφορά την αξιολόγηση, τον σχεδιασμό και την οικοδόμηση/κατασκευή. Τούτο επιβεβαιώνεται και από τις γραπτές παρατηρήσεις που υπέβαλαν μέλος της επιτροπής παραλαβής του έργου και ο ανάδοχος λειτουργίας. Η έκθεση αναφέρει επίσης ημιτελείς κατασκευές, έλλειψη υλικών και μη εγκεκριμένες τροποποιήσεις στα δομικά υλικά». Επιβλήθηκε πρόστιμο στην εταιρεία διαχείρισης του χώρου υγειονομικής ταφής και της ζητήθηκε να λάβει μέτρα.

Ο χειμώνας του 2012-2013 επεφύλασσε ασυνήθιστα άφθονες βροχοπτώσεις στην περιοχή του Καρβουναρίου. Παρά το γεγονός ότι η ετήσια βροχόπτωση ανέρχεται σε περίπου 1.100 χιλιοστά, στη διάρκεια του εν λόγω χειμώνα η βροχόπτωση ανήλθε σε επίπεδα 2.060 χιλιοστών, τα οποία εκφεύγουν κατά πολύ των προδιαγραφών κατασκευής και αποτέλεσαν το υψηλότερο ποσοστό βροχόπτωσης στην Ελλάδα για το συγκεκριμένο έτος. Κατά συνέπεια, οι κυψέλες υπερχειλίσαν με βρόχινο νερό αναμειγμένο με τα ακάλυπτα απόβλητα, και η στάθμη ανέβηκε τόσο ψηλά με κίνδυνο η κυψέλη να υπερχειλίσει σε παρακείμενο ρέμα ή ακόμη και να υποχωρήσουν τα τοιχώματά της λόγω της υδραυλικής πίεσης. Το πρόβλημα λύθηκε προσωρινά με τη μεταφορά των πλεοναζόντων στραγγισμάτων στην εγκατάσταση της Πάργας με βυτιοφόρα. Ο δήμος κατέθεσε μήνυση στην Εισαγγελία.

Τον Μάιο του 2012, η Περιφέρεια Ηπείρου συνέστησε τεχνική επιτροπή για να αξιολογήσει την κατάσταση και να προτείνει συγκεκριμένα μέτρα που πρέπει να ληφθούν από την εταιρεία διαχείρισης του χώρου υγειονομικής ταφής, προκειμένου να εξασφαλιστεί η συμμόρφωση με τους περιβαλλοντικούς όρους του έργου και τη νομοθεσία της ΕΕ. Επισυνάφθηκε επίσης ανάλυση του κόστους, ύψους περίπου 102.000 ευρώ, συνοδευόμενη από ιεράρχηση των μέτρων που πρέπει να ληφθούν με βάση τον επείγοντα χαρακτήρα τους. Τα ακόλουθα αναγνωρίστηκαν ως μέτρα «υψίστης

σημασίας»: η δημιουργία ενός οριζόντιου συστήματος συλλογής βιοαερίου· πρόληψη της υπερχειλίσης των στραγγισμάτων σε ρέμα που οδηγεί σε ποταμό· διαπίστωση του κατά πόσον η τοποθέτηση μεμβράνης αποστράγγισης και γεωφύσματος θα μπορούσε να δράσει ευεργετικά για τη λειτουργία του χώρου υγειονομικής ταφής, δεδομένου ότι τα δύο αυτά πολύ σημαντικά στρώματα δεν είχαν τοποθετηθεί στην κυψέλη υγειονομικής ταφής κατά την παράδοση του έργου· η εγκατάσταση συστημάτων αντικεραυνικής προστασίας και, τέλος, η αντικατάσταση των ελλειπόντων τμημάτων, προκειμένου να τεθεί εκ νέου σε λειτουργία το σύστημα παρακολούθησης, μεταφοράς και επεξεργασίας των στραγγισμάτων.

Για την αντιμετώπιση των ζητημάτων αυτών, η Περιφέρεια Ηπείρου εξασφάλισε τη χρηματοδότηση έργων μικρής κλίμακας. Εντούτοις, παρά τις βέλτιστες προσπάθειες και τις προθέσεις των κρατικών αρχών, η επιτυχία των έργων αυτών είναι μόνο μερική, σε βαθμό που οι κάτοικοι φοβούνται ότι η κυψέλη μπορεί να πλημμυρίσει εκ νέου τον επερχόμενο χειμώνα. Ο δήμος και οι κάτοικοι της περιοχής ζητούν την αλλαγή του περιφερειακού πλαισίου χωροταξικού σχεδιασμού, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι ο συνεπαγόμενος φόρτος, ήτοι η ποσότητα των αποβλήτων που δέχεται κάθε ΧΥΤΑ στην Ήπειρο, αναλαμβάνεται από εγκαταστάσεις με κατάλληλες υποδομές και προδιαγραφές. Συν τοις άλλοις, η ανακύκλωση έχει μόλις τώρα αρχίσει να αναπτύσσεται στην περιοχή. Τούτο οφείλεται στο μικρό μέγεθος του δήμου, γεγονός που ώθησε τις δημοτικές αρχές να συνάψουν συμβάσεις με άλλους μεγαλύτερους δήμους, προκειμένου να είναι σε θέση να αγοράσουν τους απαραίτητους δημοτικούς κάδους ανακύκλωσης. Κύριος στόχος είναι να προωθηθεί η κουλτούρα της ανακύκλωσης μεταξύ των πολιτών.

Απαντώντας σε ερωτήσεις των κ.κ. Iturgaiz και Baldini, άλλοι δήμαρχοι της περιοχής τόνισαν το γεγονός ότι, ήδη το 2012, υπήρξε παρέμβαση των εισαγγελικών αρχών στην υπόθεση του Καρβουναρίου, όταν η κυψέλη υπερχειλίσε για πρώτη φορά. Μελέτη που εκπονήθηκε κατά παραγγελία του εισαγγελέα έφερε στο φως πολλές ανεπάρκειες: παράνομη χωροθέτηση της τοποθεσίας, σφάλματα σε μελέτες κατά το προσυμβατικό στάδιο, προβλήματα και παραλείψεις κατά την κατασκευή, κίνδυνοι κατά τη λειτουργία. Επίσης, κινήθηκαν διοικητικές διαδικασίες ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας. Μολονότι η εκδίκαση της υπόθεσης πραγματοποιήθηκε τον Ιούνιο του 2011, το δικαστήριο δεν έχει έως σήμερα εκδώσει την απόφασή του, μολονότι έχουν παρέλθει πάνω από δύο χρόνια. Πέραν των ανωτέρω, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κίνησε διαδικασία επί παραβάσει κατά της ελληνικής κυβέρνησης, λόγω της ελαττωματικής λειτουργίας του ΧΥΤΑ Καρβουναρίου.

Η αντιπροσωπεία επισκέφθηκε τον ΧΥΤΑ, ο οποίος βρίσκεται μερικές εκατοντάδες μέτρα μακριά από την κοινότητα Καρβουναρίου σε υψόμετρο 300-600 μέτρων, συνοδευόμενη από τον πρόεδρο της εταιρείας διαχείρισης του ΧΥΤΑ (δήμαρχο Πάργας), τη δήμαρχο Σουλίου, κα Μπραϊμή, και μέλη του δημοτικού συμβουλίου. Επί της υποδοχής ήταν ένας μηχανικός, εκπρόσωπος της διαχείρισης του χώρου υγειονομικής ταφής, στον οποίο οι εκπρόσωποι των δήμων και οι κάτοικοι εξέφρασαν τις ανησυχίες τους (όπως αναφέρονται ανωτέρω), καθώς και στους βουλευτές του ΕΚ. Από το σημείο κατόπτευσης όπου στεκόταν η αντιπροσωπεία δεν υπήρχε μεγάλη ορατότητα προς την κυψέλη του ΧΥΤΑ· επίσης, μολονότι δεν είχε σημειωθεί καμία βροχόπτωση πρόσφατα, ώστε να παρατηρηθεί η επίδρασή της επί της κυψέλης, και παρότι επρόκειτο για τα τέλη ενός θερμού καλοκαιριού, στην κυψέλη υπήρχε ένας νερόλακκος, καλυμμένος από απόβλητα που επέπλεαν στην επιφάνεια. Υπήρχαν οσμές, αλλά, σύμφωνα με τον δήμαρχο του Σουλίου η δυσσομία εκείνη την ημέρα ήταν μάλλον μέτρια, καθώς πολλά από τα απόβλητα είχαν καλυφθεί διεξοδικά και καταλλήλως ενόψει της επίσκεψης των βουλευτών του ΕΚ. Δεν παρατηρήθηκαν επίσης γλάροι ή άλλα πτηνά. Άλλοι κάτοικοι άφησαν να εννοηθεί ότι η οντότητα διαχείρισης του χώρου υγειονομικής ταφής είχε καταβάλει κάθε δυνατή προσπάθεια προκειμένου να παρουσιάσει μια βελτιωμένη και παραπλανητική εικόνα ενόψει της επίσκεψης που πραγματοποίησε η αντιπροσωπεία, δεδομένου ότι, παραδείγματος χάριν, η εγκατάσταση επεξεργασίας δεν βρίσκεται σχεδόν ποτέ εν λειτουργία –ούτε ήταν στην πραγματικότητα τη συγκεκριμένη εκείνη ημέρα.

Κατά την επιστροφή της με πλοίο στο νησί της Κέρκυρας, η αντιπροσωπεία πραγματοποίησε μια τελευταία στάση στη Λευκίμμη, ένα μικρό χωριό στο νοτιότερο άκρο του νησιού, προκειμένου να

σχηματίζει ιδίους όμμασι μια πρώτη εντύπωση σχετικά με τις καταγγελίες που διατυπώνει στην προαναφερθείσα αναφορά 212/2008 ο κ. Ιωάννης Παπαδόπουλος.

Το Περιφερειακό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων της Περιφέρειας Ιονίων Νήσων προβλέπει τη λειτουργία συστημάτων διαχωρισμού στην πηγή και ανακύκλωσης για όλους τους δήμους, μία μονάδα επεξεργασίας αποβλήτων στην κεντρική Κέρκυρα και δύο χώρους υγειονομικής ταφής, εκ των οποίων ο ένας είναι στη Λευκίμμη, ο οποίος εξυπηρετεί τη νότια Κέρκυρα και τους Παξούς. Το 2012 παρασχέθηκαν υπηρεσίες ανακύκλωσης σε 104.371 κατοίκους και ανακτήθηκαν 5.384 τόνοι συσκευασιών και χαρτιού. Η μοναδική τοποθεσία διάθεσης αποβλήτων είναι το Τεμπλόνη στην κεντρική Κέρκυρα, δεδομένου ότι ο ΧΥΤΑ Λευκίμμης δεν βρίσκεται σε λειτουργία, μολονότι έχει ολοκληρωθεί ο πρώτος χώρος κατασκευής (επιφάνειας 19.849 τ.μ.) του συγκροτήματος (συνολικής επιφάνειας 36.820 τ.μ.).

Οι διαδικασίες για τη δημιουργία ενός χώρου υγειονομικής ταφής είχαν ήδη ξεκινήσει από το 1995. Καταρτίστηκε έκθεση ΕΠΕ, ενώ το κοινό είχε κληθεί να υποβάλει τις παρατηρήσεις του κατά τη διαδικασία ΕΠΕ. Οι διαδικασίες που ακολουθήθηκαν μέχρι την έναρξη της κατασκευής συμμορφώνονταν με την ισχύουσα νομοθεσία, ήτοι ζητήθηκαν και χορηγήθηκαν γνωμοδοτήσεις από τις αρμόδιες αρχές για τη συγκεκριμένη τοποθεσία, και στη συνέχεια εκδόθηκε η απόφαση χωροθέτησης από το Τμήμα Περιβάλλοντος της Νομαρχίας. Η κατασκευή του χώρου συγχρηματοδοτήθηκε από το Ταμείο Συνοχής για την περίοδο 2000-2006 με συνολικό προϋπολογισμό ύψους 3.000.000 ευρώ. Αξίζει να επισημανθεί ότι η νομοθεσία που ίσχυε τότε αλλά και η ισχύουσα νομοθεσία δεν προβλέπουν δημόσια διαβούλευση.

Η κατασκευή του ΧΥΤΑ καθυστέρησε λόγω νομικών διαδικασιών που κινήθηκαν από τους κατοίκους ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας, οι οποίες απορρίφθηκαν στο σύνολό τους. Πλέον ο ΧΥΤΑ έχει ολοκληρωθεί, αλλά η εγκατάσταση δεν βρίσκεται σε λειτουργία. Ως εκ τούτου, είναι αδύνατο να ελεγχθεί η συμμόρφωση με τους όρους που επιβάλλονται από την περιβαλλοντική νομοθεσία σχετικά με τη διαχείριση των αποβλήτων. Επιπλέον, δεν έχει διενεργηθεί καμία επιθεώρηση από την Επιθεώρηση Περιβάλλοντος. Η εγκατάσταση αναμένεται να ξεκινήσει τη λειτουργία της άμα τη λήψη της αδειάς της, δηλαδή μόνον μετά την ολοκλήρωση της εγκατάστασης επεξεργασίας, για την κατασκευή της οποίας αναμένεται να προκηρυχθεί διαγωνισμός μέχρι το τέλος του 2013.

Η αντιπροσωπεία πήγε κατευθείαν στον χώρο υγειονομικής ταφής, όπου έγινε δεκτή από μεγάλο αριθμό ενδιαφερομένων κατοίκων που διαμαρτύρονταν ειρηνικά και από τα μέλη του Συνδέσμου Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων του Νομού Κέρκυρας. Έπειτα από σύντομη περιγραφή των κατασκευασμένων εγκαταστάσεων, κάτοικοι και εκπρόσωποι της αντιπολίτευσης και των τοπικών ομάδων πολιτών δήλωσαν ότι η δημιουργία του ΧΥΤΑ τους κατέλαβε εξαπίνης, δεδομένου ότι επτά χρόνια πριν δεν έλαβαν καμία εκ των προτέρων ενημέρωση από τις εθνικές/περιφερειακές/δημοτικές αρχές ούτε είχε δημοσιευτεί οποιαδήποτε σχετική ανακοίνωση στον τοπικό τύπο. Κατά το στάδιο της κατασκευής στο παρελθόν, οι κάτοικοι της περιοχής είχαν προβεί σε διαμαρτυρίες, ενώ για τη διατήρηση της τάξης απεστάλησαν δυνάμεις των ΜΑΤ από την Αθήνα. Μερικά άτομα έπεσαν θύματα τρομοκρατίας, επίθεσης με αέρια και επίθεσης από αστυνομικούς υπαλλήλους, ενώ σημειώθηκε ένας θάνατος. Κατηγόρησαν τις δημοτικές αρχές ότι μοναδική τους πρόθεση ήταν να χορηγήσουν τα κονδύλια στους εργολάβους, χωρίς καν να ενδιαφέρονται για τη διαχείριση των αποβλήτων, αποβλέποντας στην εγκαίνιαση ενός ακόμη ολοκληρωμένου κατασκευαστικού έργου για πολιτικούς λόγους. Επιπλέον, βρέθηκαν αρχαιολογικά ευρήματα, τόσο στην κυψέλη όσο και σε στενή γειτνίαση με αυτήν (σε απόσταση 250 μέτρων). Υπήρξαν επίσης καταγγελίες ότι, κατά το στάδιο της κατασκευής, αποκλείστηκε η πρόσβαση ορισμένων κατοίκων στα κτήματά τους, με αποτέλεσμα να υποστούν οικονομικές απώλειες, λόγω του θανάτου των ζώων και της καταστροφής των καλλιεργειών. Πολλοί από τους κατοίκους κατηγορήθηκαν επίσης για διάπραξη ποινικών ή αστικών αδικημάτων, απλώς και μόνο επειδή διαμαρτυρήθηκαν εναντίον της κατασκευής του ΧΥΤΑ.

Κατά τη γνώμη τους, η έκθεση ΕΠΕ όχι μόνον αγνοεί ορισμένα κρίσιμα δεδομένα (όπως τους δύο ποταμούς της περιοχής), αλλά περιέχει και αναληθείς πληροφορίες. Μια δασική έκταση έχει ξεριζωθεί και το έδαφος γύρω από την περιοχή χρησιμοποιείται για γεωργική προστασία (αμπέλια και

ελαιώνες). Στα περίχωρα υπάρχουν επίσης οικισμοί, όπως ο Κάβος (σε απόσταση 500 μέτρων). Οι εργολάβοι σταμάτησαν τις εργασίες μία ημέρα πριν από την άφιξη της αντιπροσωπείας, επειδή εντόπισαν νερό στην κυψέλη, το οποίο, κατά τη γνώμη των κατοίκων, συνδέεται υδραυλικά με τα είκοσι φρεάτια της περιοχής (υπήρχε όντως μια μικρή λίμνη στο κέντρο της κυψέλης), τα οποία διατρέχουν τον κίνδυνο μόλυνσης από μελλοντικά στραγγίσματα. Το νερό ρέει προφανώς κάτω από τον υδροφόρο ορίζοντα, διότι από τις επιθεωρήσεις που διενεργήθηκαν από το Ινστιτούτο Γεωλογικών Μελετών σε ξηρή εποχή του χρόνου καταδείχθηκε ότι δεν ήταν βρόχινο νερό.

Όπως προκύπτει από το πλούσιο υλικό που μας παρέιχαν το Υπουργείο Περιβάλλοντος και οι τοπικές αρχές, το κράτος έχει τηρήσει όλες τις νομοθετικές διατάξεις όσον αφορά τα στάδια της διαδικασίας που πρέπει να ακολουθηθεί και ιδίως όσον αφορά τη δέουσα δημοσιοποίηση των ενεργειών του. Αξίζει να επισημανθεί ότι η νομοθεσία που ίσχυε τότε αλλά και η ισχύουσα νομοθεσία δεν προβλέπουν την υποχρέωση δημόσιας διαβούλευσης πριν από το στάδιο της δημοσίευσης της έκθεσης ΕΠΕ. Μόλις το έργο έφτασε στο στάδιο αυτό, η έκθεση εστάλη σε διάφορες τοπικές αρχές και οργανώσεις πολιτών, προκειμένου να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους, και επτά πολίτες εξέφρασαν τις ανησυχίες τους ενώπιον του Νομαρχιακού Συμβουλίου. Στην πραγματικότητα, αυτό σημαίνει ότι μεταξύ του 1995 και του 2005 δεν έλαβαν χώρα άλλες διαμαρτυρίες (πέραν εκείνων των επτά κατοίκων), μολονότι η κατασκευή του ΧΥΤΑ είχε ανακοινωθεί στον Τύπο το 1999 και είχαν λάβει χώρα συζητήσεις στα περιφερειακά, νομαρχιακά και δημοτικά συμβούλια ενός σχετικά μικρού νησιού όπως η Κέρκυρα, όπου τα νέα ταξιδεύουν γρήγορα.

Όσον αφορά την τεχνική πτυχή των ισχυρισμών των πολιτών, οι μελέτες που εκπονήθηκαν για την επιλογή του χώρου, καθώς και για την κατάρτιση της έκθεσης ΕΠΕ, απεικονίζουν την κατάσταση ως είχε όταν συντάχθηκε η μελέτη, ήτοι το 1998. Τότε, η Λευκίμμη απείχε από τον χώρο 3,5 χλμ., το Νεοχώρι 1,5 χλμ. και ο Κάβος 1,5 χλμ.· εξάλλου, η εθνική νομοθεσία δεν προβλέπει ελάχιστη απόσταση των οικισμών από το εργοτάξιο. Το κράτος απορρίπτει κατηγορηματικά τον ισχυρισμό ότι το νερό που εμφανίστηκε στο κέντρο της κυψέλης είναι νερό από φρεάτια της περιοχής και εξηγεί ότι είναι τεχνικώς δυνατό (λόγω της έλλειψης άντλησης σε εγκαταστάσεις εκτός λειτουργίας) να συγκεντρώνεται βρόχινο νερό στο κέντρο. Εν πάση περιπτώσει, από διατρήσεις και γεωτρήσεις που έχουν πραγματοποιηθεί στην περιοχή προκύπτει ότι δεν υπάρχουν υπόγεια ύδατα. Τέλος, όλα τα ως άνω επιχειρήματα ενδέχεται να αποδειχθούν άνευ αντικειμένου κατά την έναρξη λειτουργίας του ΧΥΤΑ, διότι, μόλις ξεκινήσει η λειτουργία της Ολοκληρωμένης Εγκατάστασης Διαχείρισης Αποβλήτων, ο ΧΥΤΑ θα μετατραπεί σε εγκατάσταση επεξεργασίας υπολειμματικών αποβλήτων.

III. Συμπεράσματα

Τα μέλη επέστρεψαν στις Βρυξέλλες με τις αποσκευές τους γεμάτες με υλικό που έλαβαν από τους αναφέροντες και τις αρχές, το οποίο συμπληρώθηκε περαιτέρω από υλικό που απεστάλη ταχυδρομικώς κατά τους δύο μήνες μετά την ολοκλήρωση της επίσκεψης.

Η σημασία που είχε η αποστολή για τα άτομα που μπήκαν σε μεγάλο κόπο να συναντήσουν και να υποδεχτούν τα μέλη της αντιπροσωπείας και τα συνοδευτικά μέλη από την Ελλάδα που συμμετείχαν επίσης ενεργά, δεν μπορεί να υποτιμηθεί. Ειδικά οι πρώτοι αναμένουν από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, ως εκπρόσωπο της «Ευρώπης», να κάνει κάτι και να τους βοηθήσει να ξεφύγουν από συνθήκες που είναι αφόρητες για τους ίδιους και για τις μελλοντικές γενιές, και βλέπουν τους βουλευτές του ως κήρυκες της ελπίδας.

Μολονότι τα μέλη επισκέφθηκαν χώρους υγειονομικής ταφής που βρίσκονταν σε διάφορα στάδια προόδου και το χρονοδιάγραμμα της επίσκεψης ήταν πολύ εντατικό, περιλαμβάνοντας πολλούς προορισμούς σε διάρκεια μόλις τριών ημερών, υπάρχουν ορισμένα κοινά θέματα/συμπεράσματα που μπορούν να εξαχθούν, ως τελικό αποτέλεσμα της επίσκεψης.

Η γενική εντύπωση είναι ότι υπάρχει προφανής έλλειψη συνεκτικού πολιτικού οράματος ή πραγματικού σχεδιασμού όσον αφορά τη διαχείριση των αποβλήτων. Κατά συνέπεια, η επί σειρά ετών πλήρης ολιγωρία ως προς την εφαρμογή της νομοθεσίας για τη διαχείριση των αποβλήτων στην Ελλάδα αποτελεί μια παράδοση βαθιά ριζωμένη. Παρά το αναγνωρισμένο οικονομικό και πολιτικό

πρόβλημα που έχουν προκαλέσει τα απόβλητα στη χώρα και τη δεδηλωμένη αποφασιστικότητα των εθνικών αρχών να αποκαταστήσουν την κατάσταση, ακόμα και τώρα η συμμορφούμενη εφαρμογή σημειώνει πρόοδο με πολύ βραδείς ρυθμούς. Το σύστημα ανακύκλωσης έχει μόλις πρόσφατα οργανωθεί, στη διάρκεια των τελευταίων τριών ετών, ενώ έχει καθιερωθεί και λειτουργεί σε μεγάλες πόλεις, όπως η Αθήνα και η Θεσσαλονίκη. Ομοίως, εγκαταστάσεις διαχείρισης αποβλήτων, περιλαμβανομένων εργοστασίων ανακύκλωσης, δίπλα σε οργανωμένους ΧΥΤΑ έχουν κατασκευαστεί μόνο σε μεγάλες πόλεις, και μόνο εν μέρει και σε τοπικό επίπεδο σε άλλα γεωγραφικά διαμερίσματα, όπως στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη, όπου μόλις πρόσφατα άρχισε να λειτουργεί μια εγκατάσταση ανακύκλωσης. Υπάρχουν μάλιστα μέρη της Ελλάδας, κυρίως σε απομακρυσμένες περιοχές, όπου τα συστήματα ανακύκλωσης έχουν μόλις πρόσφατα εισαχθεί, ενώ σε άλλα μέρη της Ελλάδας, όπως νησιά, δεν έχουν εισαχθεί συστήματα και μονάδες ανακύκλωσης ούτε έχει ενημερωθεί συναφώς το κοινό.

Συνέπεια των ανωτέρω είναι οι πολίτες να αναγνωρίζουν τους χώρους υγειονομικής ταφής ως το μόνο μέσο για τη διαχείριση των αποβλήτων. Επιπλέον, αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι σε επίπεδο λήψης αποφάσεων υπάρχει γενική απροθυμία να αναπτυχθούν εναλλακτικές προς τις εγκαταστάσεις υγειονομικής ταφής για την αποτελεσματική διάθεση των αποβλήτων με πιο περιβαλλοντικά χρηστό τρόπο.

Σύμφωνα με τις εθνικές αρχές, οι διαρθρωτικές αδυναμίες των οργάνων της τοπικής αυτοδιοίκησης, τα οποία διαδραματίζουν καίριο ρόλο στη διαχείριση των αστικών αποβλήτων και στην υλοποίηση των πολιτικών για τα αστικά απόβλητα που οδήγησαν, κατά τα τελευταία έτη, σε διαδοχικές διοικητικές μεταρρυθμίσεις και στην αναδιάρθρωση, αντανακλώνται στην βραδεία εξέλιξη των έργων διαχείρισης των αποβλήτων. Άλλωστε, η επιλογή της ανάθεσης της διαχείρισης αποβλήτων στις τοπικές αρχές ήταν μια συνειδητή επιλογή προς όφελος της αποκέντρωσης και της αρχής της εγγύτητας.

Ένα ακόμη κοινό χαρακτηριστικό σε όλες τις περιοχές στις οποίες πραγματοποιήθηκαν επισκέψεις ήταν το γεγονός ότι, εκτός από τις έντονες διαμαρτυρίες, οι πολίτες κατέφυγαν στη δικαιοσύνη, προσφεύγοντας κατά των αποφάσεων για την κατασκευή χώρων υγειονομικής ταφής. Τέτοιες αποφάσεις μπορούν να προσβληθούν μόνο ενώπιον του ανώτατου διοικητικού δικαστηρίου, του Συμβουλίου της Επικρατείας, ενώ η έκδοση αποφάσεων του εν λόγω δικαστηρίου μπορεί να διαρκέσει αρκετά χρόνια. Αυτό επιφέρει, κατά συνέπεια, καθυστερήσεις στην εφαρμογή της νομοθεσίας και, επακολούθως, στην πρόοδο των δημοσίων έργων που μπορεί να διαρκέσει ακόμη και μια δεκαετία.

Επίσης, τα μέλη της αντιπροσωπείας αντιλήφθηκαν σαφώς την καχύποπτη και δύσπιστη στάση των πολιτών απέναντι στο κράτος και τις αρχές του. Παρά τις εξηγήσεις που μπορεί να παρέχονται, την πρόσβαση σε έγγραφα και τη διαθεσιμότητα για συζήτηση, φαίνεται ότι οι έλληνες πολίτες (με βάση την εμπειρία τους από την οικονομική κατάρρευση τους και τους λόγους που οδήγησαν σε αυτή) αναζητούν πλέον την κρυφή ατζέντα που υποκρύπτεται πίσω από κάθε κυβερνητική δήλωση, πράξη ή ενέργεια. Αυτό οδηγεί μερικές φορές σε εν δυνάμει υπερβολικές συμπεριφορές και αντιδράσεις απέναντι στις κυβερνητικές αποφάσεις. Ως εκ τούτου, απομένουν ακόμη πολλά να γίνουν στον τομέα της διαφάνειας και της συμμετοχής του κοινού για να αντιστραφεί η τάση αυτή, προκειμένου να επιτευχθεί η αναγκαία κοινωνική αποδοχή και η αλληλεγγύη που είναι απολύτως επιτακτική για τη λειτουργία τέτοιων έργων. Το έργο στη Μεγαλόπολη αποτελεί σαφές παράδειγμα της κριτικής αυτής στάσης των πολιτών, καθόσον τόσο η δημόσια διαβούλευση όσο και οι στερούμενες αξιοπιστίας εξηγήσεις δεν αρκούν για να απαλείψουν τις υποψίες των πολιτών. Μεγάλο μέρος της δυσπιστίας αυτής μπορεί βεβαίως να καταλογιστεί στην αδιαφανή προσέγγιση εκ των άνω προς τα κάτω που τηρούσαν οι κρατικές αρχές κατά τις προηγούμενες δεκαετίες, παρουσιάζοντας αποφάσεις που είχαν ήδη ληφθεί κεκλεισμένων των θυρών και τυποποιημένες εκτιμήσεις περιβαλλοντικών επιπτώσεων, οι οποίες δεν καθιστούσαν δυνατή τη συμμετοχή του κοινού και ενέτειναν την επιφυλακτική αυτή στάση. Και αυτό συμβαίνει παρά τις ονομαστικές ευθύνες που ανατίθενται στις τοπικές αρχές εκ του νόμου.

Κατά την επίσκεψη κατέστησαν πρόδηλα δύο ακόμη ζητήματα. Πρώτον, το γεγονός ότι η χωροθέτηση των ΧΥΤΑ στις περιπτώσεις που εξετάστηκαν ήταν το λιγότερο προβληματική, καθώς φαίνεται να ενέχουν κινδύνους ρύπανσης των υδάτων (υπογείων και επιφανειακών, σε κοιλάδες, ποταμούς και τη θάλασσα). Τα γεωλογικά χαρακτηριστικά ορισμένων χώρων δεν φαίνεται να είναι τα πλέον κατάλληλα, λόγω της αστάθειας ή/και της διαπερατότητας προς φρεάτιο ορίζοντα, όπως στο Γραμματικό. Επιπλέον, η δυσχερής πρόσβαση, αυξάνει το κόστος της διαχείρισης των αποβλήτων και τις συναφείς εκπομπές. Η επιλογή της τοποθεσίας δεν έγινε με βάση αντικειμενικά και (επιστημονικώς) επαληθεύσιμα κριτήρια, αλλά αποτέλεσε, στην πλειονότητα των περιπτώσεων, πολιτική απόφαση, σε συνδυασμό με την έλλειψη διορατικότητας ή/και άγνοια: για την ακρίβεια, φαίνεται ότι η καταλληλότητα της τοποθεσίας επιχειρήθηκε να αιτιολογηθεί εκ των υστέρων, μέσω τεχνικών μελετών. Παρ' όλα αυτά, οι αποφάσεις αυτές έχουν μεγάλο αντίκτυπο στο περιβάλλον και στην ποιότητα ζωής των σημερινών και των μελλοντικών γενεών, γεγονός που οδηγεί στη δεύτερη διαπίστωση, η οποία δεν είναι άλλη από το ότι οι άνθρωποι υποφέρουν και διαμαρτύρονται για την παραδοσιακή, βαθιά ριζωμένη προσέγγιση εκ των άνω προς τα κάτω που υιοθετείται από πολιτικούς και υπεύθυνους λήψης αποφάσεων, οι οποίοι επιβάλλουν σχέδια με βάση συχνά αμφίβολα τεχνικά και ηθικά πρότυπα. Η υποβάθμιση του περιβάλλοντος στη Φυλή θα αποτελέσει ένα μνημείο περιβαλλοντικού χάους, ασθενειών και ανθρώπινης δυστυχίας, τουλάχιστον για τις επόμενες 3 γενεές που θα ζουν στην περιοχή, εκτός εάν συμβεί κάτι ριζοσπαστικό για την αποκατάσταση της περιοχής.

Τέλος, αξίζει να τονιστεί η ορατή πρόοδος που έχει επιτευχθεί στη χώρα όσον αφορά την περιβαλλοντική συνείδηση, πρωτίστως σε κοινωνικό επίπεδο, με τους έλληνες πολίτες να είναι σε εγρήγορση και να έχουν επίγνωση των περιβαλλοντικών παραγόντων που επηρεάζουν τη ζωή τους, καθώς και τη σημασία αυτών. Όχι μόνο δεν είναι πλέον αμέτοχοι όσον αφορά την επίτευξη περιβαλλοντικών στόχων και τις διάφορες περιβαλλοντικές πτυχές της καθημερινής ζωής, αλλά έχει καλλιεργηθεί μια πρωτόγνωρη αλληλεγγύη μεταξύ των συμπολιτών, οσάκις έρχονται αντιμέτωποι με ό,τι οι ίδιοι θεωρούν ως αδικία των αρχών εις βάρος της κοινωνίας και του περιβάλλοντος. Οι πολίτες δεν φαίνεται να υιοθετούν μια απλή προσέγγιση NIMBY (Not In My Back Yard – μακριά από την αυλή μου), αλλά μάλλον εκδηλώνουν τις ανησυχίες τους, επιζητώντας να ενημερώνονται και να συμμετέχουν, αλλά και να πραγματοποιείται ορθή διαχείριση των αποβλήτων στην περιοχή τους, ούτως ώστε να διασφαλίζεται η προστασία του περιβάλλοντος και να γίνεται δίκαιος επιμερισμός της σχετικής επιβάρυνσης.

Δεύτερον, σε επίπεδο πολιτικής ηγεσίας και λήψης αποφάσεων, φαίνεται ότι έχουν πλέον ξεκινήσει να καταβάλλονται κάποιες προσπάθειες: η αναγνώριση της ανάγκης για ύπαρξη αξιόπιστων επιστημονικών στοιχείων και η τεκμηρίωση των θέσεων που υποστηρίζονται από το κράτος, η διαφάνεια και η επιδίωξη της κοινωνικής συμμετοχής μέσω διαβούλευσης και δημόσιας συζήτησης, η τήρηση της νομιμότητας (ή τουλάχιστον στις περισσότερες των περιπτώσεων), μολονότι βρίσκεται ακόμη στις χαμηλότερες βαθμίδες της ιεράρχησης των αποβλήτων στην ΕΕ, καθώς και η δέσμευση για έλεγχο των περιβαλλοντικών όρων κατά τη διάρκεια της πραγματικής λειτουργίας ενός έργου, είναι οι τρεις βασικοί άξονες της προσπάθειας αυτής. Η αλλαγή της νοοτροπίας είναι απαραίτητη για την αειφόρο ανάπτυξη, διά μέσου της πρόληψης της παραγωγής αποβλήτων, της επαναχρησιμοποίησης, της ανακύκλωσης και της ανάκτησης προϊόντων και ενέργειας. Πρόκειται για μέχρι πρότινος άγνωστες έννοιες ή για πρακτικές που δεν εφαρμόζονταν παλαιότερα στην Ελλάδα, οι οποίες έχουν πλέον καταστεί ευρέως αποδεκτές. Ωστόσο, πρέπει να επισημανθεί επίσης η εμφανής πολιτικοποίηση των ζητημάτων διαχείρισης των αποβλήτων, κάτι που αποτελεί έναν ακόμη παράγοντα διαίρεσης και διαφωνίας μεταξύ αναστατών πολιτών, οι οποίοι βλέπουν συχνά το ειλκρινές ενδιαφέρον τους για βιώσιμες περιβαλλοντικές λύσεις να καταλήγει αντικείμενο εκμετάλλευσης για πολιτικές σκοπιμότητες.

Το γεγονός ότι η Ελλάδα βρίσκεται και πάλι στο στόχαστρο της Επιτροπής θα πρέπει να ενθαρρύνει περαιτέρω την πραγμάτωση της σταδιακής αυτής αλλαγής, θα πρέπει όμως παράλληλα η Επιτροπή να μεριμνήσει ιδιαίτερα ώστε να συνοδεύει τις προσπάθειές της με πραγματικά οικονομικά κίνητρα αντί για πρόστιμα για μη συμμόρφωση. Εντούτοις, η επιτυχής εφαρμογή απαιτεί μεγαλύτερη προσπάθεια να αναγνωριστούν οι θεμιτές ανησυχίες του τοπικού πληθυσμού και να ληφθούν οι απόψεις τους πιο

σοβαρά υπόψη, ιδίως όταν τεκμηριώνονται με επιστημονικές και καλά τεκμηριωμένες μελέτες που πρέπει να συνεκτιμώνται κατά τη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Οι τοπικές αρχές θα πρέπει να αναγνωρίζονται ως βασικοί εταίροι στη διαχείριση των αποβλήτων και όχι ως εν δυνάμει θύματα άγνοιας, παρότι το πολιτικό βάρος που επωμίζονται είναι λιγότερο ισχυρό από το αντίστοιχο της εθνικής κυβέρνησης κατά τη λήψη των τελικών αποφάσεων. Πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη προτεραιότητα κατ' αρχάς στην πρόληψη της δημιουργίας αποβλήτων, καθώς και στον διαχωρισμό των αποβλήτων στην πηγή, προκειμένου να μειωθεί σημαντικά ο όγκος των σύμμεικτων απορριμμάτων που εισέρχονται σε χώρους υγειονομικής ταφής ή μολύνουν την ύπαιθρο. Πρόκειται για μια σημαντική παράμετρο της οδηγίας για τη διαχείριση των αποβλήτων, η οποία πρέπει να εφαρμόζεται.

Θα πρέπει να αποστέλλονται λιγότερα σύμμεικτα απόβλητα σε χώρους υγειονομικής ταφής και να αναζητηθούν γρήγορα άλλες μορφές διάθεσης, σε ανώτερες βαθμίδες της ιεράρχησης των αποβλήτων, όπως εκσυγχρονισμένες εγκαταστάσεις μεθανιοποίησης και εγκαταστάσεις βιολογικής επεξεργασίας, υπό την προϋπόθεση ότι οι εγκαταστάσεις αυτές επιλέγονται προσεκτικά και τηρούν όλα τα βασικά στοιχεία της διαχείρισης έργου που αναφέρονται ανωτέρω, όσον αφορά τις τοπικές κοινότητες.

IV. Συστάσεις

Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, η Επιτροπή Αναφορών καλεί τις αρμόδιες αρχές και την Επιτροπή να λάβουν υπόψη τις ακόλουθες συστάσεις:

1. Απαιτείται ένα εθνικό ολοκληρωμένο σχέδιο για την εφαρμογή μιας αποτελεσματικής ιεράρχησης των αποβλήτων, με την ενεργό συμμετοχή των τοπικών, περιφερειακών και εθνικών αρχών και των εκπροσώπων της κοινωνίας των πολιτών, το οποίο θα καθιερώνει τη μείωση των οικιακών αποβλήτων και τη βελτίωση των μεθόδων διαλογής, παρέχοντας τη δυνατότητα λειτουργίας αποτελεσματικότερων διαδικασιών ανακύκλωσης. Στο πλαίσιο αυτό, θα πρέπει να εξεταστούν διεξοδικά όλοι οι τύποι διάθεσης αποβλήτων που βρίσκονται στην κατώτερη βαθμίδα της ιεράρχησης των αποβλήτων, με στόχο τη σημαντική μείωση της εξάρτησης από ΧΥΤΑ και την ανάπτυξη αποδοτικών και καθαρών εγκαταστάσεων και μονάδων επεξεργασίας αποβλήτων/ενέργειας ή άλλων κατάλληλων και βιώσιμων μεθόδων διάθεσης.
2. Η απλή μετατροπή παράνομων χωματερών σε νόμιμους χώρους υγειονομικής ταφής δεν λύνει το δομικό πρόβλημα, δεδομένου ότι αυτοί βρίσκονται στην κατώτερη βαθμίδα της ιεράρχησης αποβλήτων της ΕΕ και επιφέρουν σημαντικές οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές επιβαρύνσεις. Συνιστάται η χρήση εναλλακτικών τεχνολογιών και ολοκληρωμένων συστημάτων διαχείρισης αποβλήτων, που βρίσκονται υψηλότερα στην ιεράρχηση αποβλήτων που ορίζει η οδηγία 2008/98/ΕΚ, προσαρμοσμένες στις ιδιαίτερες ανάγκες και απαιτήσεις της εκάστοτε τοποθεσίας.
3. Επιπλέον, κάθε επανεξέταση των ήδη δεσμευμένων (2007-2013) και δυνητικά νέων (2014-2020) πόρων χρηματοδότησης της ΕΕ θα πρέπει να συνεκτιμά την αλλαγή της προσέγγισης σχετικά με το θέμα αυτό, και την τήρηση των απαιτήσεων της ισχύουσας νομοθεσίας της ΕΕ για το περιβάλλον και τα απόβλητα. Αυτό ισχύει ιδίως για την περίπτωση του Γραμματικού, όπου, κατά την απαιτούμενη σύμφωνα με το κοινοτικό δίκαιο (οδηγία 2008/1/ΕΚ – οδηγία IPPC) επανεξέταση της έκθεσης ΕΠΕ και, επακολούθως, της απόφασης Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων (όρος που ισοδυναμεί με τον όρο Άδεια κατασκευής), θα πρέπει να ληφθεί υπόψη η πλέον πρόσφατη νομοθεσία της ΕΕ. Υπ' αυτήν την έννοια, θα πρέπει να αξιολογηθεί ορθώς η συμμόρφωση του ΧΥΤΑ με τα υψηλότερα πρότυπα ασφάλειας και τα αυστηρότερα μέτρα προφύλαξης κατά κάθε είδους κίνδυνο για την ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον.

4. Όλα τα ανωτέρω περιβαλλοντικά και οικονομικά κριτήρια θα πρέπει να τηρούνται πλήρως και η επιλογή των χώρων υγειονομικής ταφής πρέπει να αιτιολογείται δημοσίως με βάση εκ των προτέρων διενεργηθείσες επιστημονικές μελέτες, επιτρέποντας την πλήρη πρόσβαση στην πληροφόρηση και στην πραγματική συμμετοχή των πολιτών, οι οποίοι θα πρέπει να είναι σε θέση να εξετάζουν εναλλακτικές επιλογές. Πρέπει να διεξάγονται αναλυτικές γεωλογικές αναλύσεις για την οικεία περιοχή και να αξιολογούνται προσεκτικά όλες οι πιθανές πηγές ρύπανσης των υδάτων. Ο αντίκτυπος από την άποψη του κόστους και των εκπομπών της μεταφοράς των αποβλήτων στους χώρους πρέπει επίσης να συνεκτιμάται.
5. Λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι έχουν διατυπωθεί έντονες επιφυλάξεις από εξειδικευμένα γεωλογικά ιδρύματα σχετικά με τον κίνδυνο που εγκυμονεί η λειτουργία του ΧΥΤΑ Λευκίμμης για τα υπόγεια ύδατα, και λαμβάνοντας υπόψη τις επιτόπιες διαπιστώσεις σχετικά με τους ίδιους κινδύνους, επικαλούμαστε την αρχή της προφύλαξης και ζητούμε τη διενέργεια κατάλληλης επιτόπιας τεχνικής αξιολόγησης από ανεξάρτητους εμπειρογνώμονες, προτού λάβει χώρα οποιαδήποτε περαιτέρω ενέργεια.
6. Όσον αφορά τη Λευκίμμη, η οποία βρίσκεται επίσης στη μέση αγροτικής περιοχής και ειδικότερα ενός ελαιώνα, και λαμβάνοντας υπόψη τις σοβαρές δυσλειτουργίες των υφιστάμενων παρόμοιων τύπων ΧΥΤΑ, καθώς και τους κινδύνους για σοβαρά περιστατικά όπως και τους κινδύνους που αναφέρονται στη μελέτη του Ινστιτούτου Γεωλογικών Ερευνών, συνιστούμε την εφαρμογή της αρχής της προφύλαξης, και να μην τεθεί σε λειτουργία.
7. Μολονότι οι αρκετές προσφυγές ενώπιον δικαστηρίων διαφόρων βαθμών δικαιοδοσίας έχουν καθυστερήσει αναπόφευκτα την εφαρμογή ορισμένων εκ των έργων που παρουσιάστηκαν από τις ελληνικές αρχές στην Επιτροπή, πρέπει να επισημανθεί ότι η άσκηση του νόμιμου δικαιώματος της δικαστικής προσφυγής δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να θεωρηθεί ως η βασική αιτία της ολιγορίας της Ελλάδας όσον αφορά τη συμμόρφωση με τη νομοθεσία της ΕΕ για τα απόβλητα.
8. Στο Γραμματικό και το Καρβουνάρι, οι γεωτρήσεις για τη συλλογή δειγμάτων νερού θα πρέπει να διανοιχτούν προκειμένου να διαπιστωθεί αν υπάρχουν διαρροές στα υπόγεια ύδατα και, συνεπώς, κίνδυνος για τη δημόσια υγεία. Τα αποτελέσματα των δειγμάτων πρέπει να δημοσιοποιούνται. Θα πρέπει να επιβληθεί αναστολή χρήσης των χώρων, ενώ θα πρέπει να διενεργηθούν ακόμη πιο εμπεριστατωμένοι έλεγχοι για να διαπιστωθεί η κατάστασή τους και η ενδεχόμενη έκταση της μόλυνσης των υπόγειων υδάτων. Σε περίπτωση που ένας τέτοιος κίνδυνος καταστεί εμφανής, οι χώροι θα πρέπει να κλείσουν πάραυτα.
9. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να εφαρμόσει μια πιο συνεκτική πολιτική για τον έλεγχο της χρήσης των εκταμιευμένων κονδυλίων και, μέσω της ενισχυμένης ικανότητας ελέγχου, να ασκεί στενή παρακολούθηση, ενδεχομένως και με τη διενέργεια επιτόπιων επισκέψεων. Επίσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να επιδεικνύει ευαισθησία και να παρεμβαίνει, σύμφωνα με την υποχρέωση που υπέχει δυνάμει της οδηγίας 85/337/ΕΟΚ, σε περιπτώσεις στις οποίες υπάρχουν ενδείξεις πρόδηλων σφαλμάτων στον σχεδιασμό και την κατασκευή των συγχρηματοδοτούμενων έργων, προτού η υλοποίηση των έργων αυτών προκαλέσει βλάβη στο περιβάλλον και τη διασπάθιση των δημοσίων πόρων.
10. Η διαχείριση των αποβλήτων πρέπει να προωθηθεί ως ουσιαστικό μέρος της οικονομικής ανάπτυξης, με τη συμμετοχή του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα, και να καταστεί αντικείμενο συναίνεσης σε πολιτικό επίπεδο. Εάν διαφαίνεται ότι οι πολιτικές στον τομέα αυτό τείνουν να είναι διασπαστικές ή πολιτικά κινητοποιούμενες δεν πρόκειται να λαμβάνουν τη δημόσια στήριξη ούτε την εμπιστοσύνη των πολιτών. Θα πρέπει να δοθεί τέλος σε κάθε πολιτική εκμετάλλευση του γνήσιου ενδιαφέροντος των πολιτών για θέματα διαχείρισης αποβλήτων και του αιτήματός τους για βιώσιμες περιβαλλοντικές λύσεις, ενώ αντ' αυτού θα πρέπει όλα τα

πολιτικά κόμματα να προσυπογράψουν ένα εθνικό σύμφωνο για την αειφόρο διαχείριση των αποβλήτων.

11. Λαμβάνοντας υπόψη ότι οι πολίτες έχουν καταθέσει αναφορές σχετικά με την εντελώς απαράδεκτη κατάσταση στη Φυλή, τις οποίες πρόκειται να εξετάσουμε το συντομότερο δυνατόν, και ότι η υποβάθμιση του περιβάλλοντος στη Φυλή πρόκειται να αποτελέσει ένα μνημείο περιβαλλοντικού χάους, ασθενειών και ανθρώπινης δυστυχίας τουλάχιστον για τις επόμενες 3 γενεές που θα ζήσουν στην περιοχή, ζητούμε από τις ελληνικές αρχές και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να προωθήσει την άμεση διεξαγωγή τοξικολογικών και επιδημιολογικών μελετών από ανεξάρτητους διεθνείς οργανισμούς στον πληθυσμό του δήμου Φυλής.
12. Για τις μελλοντικές εγκαταστάσεις διαχείρισης αποβλήτων, θα πρέπει να εντοπιστούν κατάλληλες και ενδεδειγμένες τοποθεσίες με βάση αντικειμενικά επιστημονικά και κοινωνιολογικά κριτήρια. Οι αποφάσεις σχετικά με τις τοποθεσίες πρέπει να διασφαλίζουν οπωσδήποτε και ανεξαιρέτως την ορθή εφαρμογή των νομοθεσιών και των οδηγιών της ΕΕ σχετικά με τα απόβλητα, και να βασίζονται αποκλειστικά σε τεχνικά κριτήρια. Είναι κρίσιμο να επιτρέπεται στους Επιθεωρητές Περιβάλλοντος του υπουργείου να εκτελούν και να ολοκληρώνουν τις εργασίες τους και την έκθεσή τους ανεξάρτητα και εγκαίρως, ούτως ώστε να λαμβάνονται αποτελεσματικές αποφάσεις χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση.
13. Είναι υψίστης σημασίας να τεθεί σε εφαρμογή μια προσέγγιση διαφάνειας σχετικά με τη διαχείριση αποβλήτων, και ιδιαίτερα ως προς τον πληθυσμό που ενδέχεται να πληγεί από τους χώρους και τα νέα έργα, η οποία θα ενσωματώνεται στη διαδικασία λήψης αποφάσεων.
14. Η διαχείριση αποβλήτων πρέπει να θεωρηθεί ως μια μεγάλη ευκαιρία για την τόνωση της απασχόλησης, τόσο στο επίπεδο της εμπειρογνομοσύνης κατά τον σχεδιασμό, την κατασκευή και τη λειτουργία των εγκαταστάσεων όσο και στο επίπεδο της ανακύκλωσης των αποβλήτων. Τα μελλοντικά σχέδια διαχείρισης των αποβλήτων θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τη συγκεκριμένη πτυχή σε κάθε περίπτωση. Στο πλαίσιο της τρέχουσας οικονομικής κρίσης, η μείωση των αποβλήτων μειώνει το κόστος διαχείρισης των δημόσιων και ιδιωτικών κονδυλίων, ενώ η διαδικασία διαλογής παρέχει τη δυνατότητα την παροχή νέων πόρων και πρώτων υλών σε χαμηλό κόστος.
15. Τέλος, όσον αφορά την τρέχουσα διαδικασία που κίνησε η Επιτροπή κατά της Ελλάδας ενώπιον του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πρόκειται κατά πάσα πιθανότητα να καταλήξει στην επιβολή προστίμων για μη συμμόρφωση με τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τη νομοθεσία ή/και από προηγούμενη απόφαση. Η Επιτροπή θα πρέπει να μεριμνήσει ώστε οι προσπάθειές της να συνοδεύονται από πραγματικά οικονομικά κίνητρα και όχι μόνο από πρόστιμα για μη συμμόρφωση. Ειδικά σε αυτούς τους οικονομικά χαλεπούς καιρούς για την Ελλάδα, το πλέον ενδεδειγμένο θα ήταν τα ποσά που αναλογούν στα επικείμενα πρόστιμα να εκταμιεύονταν για τη χρηματοδότηση επενδύσεων για τη βιώσιμη διαχείριση των αποβλήτων, καθώς και για προληπτικά μέτρα για τη μείωση των αποβλήτων στην Ελλάδα.